

METODY A VÝSLEDKY VÝZKUMU PTAČÍCH POPULACÍ VI

Pardubice 2015

*Sborník abstraktů z celostátní ornitologické konference
ke 40. výročí založení
Východočeské pobočky České společnosti ornitologické
při Východočeském muzeu Pardubice*

16.–18.10.2015

VÝCHODOČESKÉ
MUZEUM
V PARDUBICÍCH

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

PARDUBICKÝ KRAJ

pod záštitou hejtmána Pardubického kraje Martina Netolického

generálním partnerem je státní podnik Lesy České republiky

METODY A VÝSLEDKY VÝZKUMU PTAČÍCH POPULACÍ VI

Pardubice 2015

*Sborník abstraktů z celostátní ornitologické konference
ke 40. výročí založení
Východočeské pobočky České společnosti ornitologické
při Východočeském muzeu Pardubice
16.–18.10.2015*

VÝCHODOČESKÉ
MUZEUM
V PARDUBICÍCH

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

PARDUBICKÝ KRAJ

pod záštitou hejtmána Pardubického kraje Martina Netolického

LESYČR

generálním partnerem je státní podnik Lesy České republiky

Editor: Světlana Vránová

Pořadatelé konference:

Východočeská pobočka České společnosti ornitologické ve spolupráci s Východočeským muzeem v Pardubicích a Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR – regionálním pracovištěm Východní Čechy, pod záštitou hejtmána Pardubického kraje Martina Netolického. Generálním partnerem je státní podnik Lesy ČR, s. p. (www.lesy-cr.cz).

Organizační tým konference:

Martin Fejfar, Lukáš Kadava, Světlana Vránová

Místo konání:

Pardubice – zámek, Východočeské muzeum v Pardubicích

Datum konání:

16.–18.10.2015

Sborník vydala:

Východočeská pobočka České společnosti ornitologické při Východočeském muzeu v Pardubicích

Překlady do angličtiny:

autoři abstraktů a Jana Bělková

Překlady do polštiny:

Světlana Vránová, Paweł T. Dolata

Doporučená citace:

Vránová S. (ed.), 2015: Metody a výsledky výzkumu ptačích populací VI. Sborník abstraktů z celostátní ornitologické konference ke 40. výročí založení Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při VČM Pardubice 16.–18.10. 2015. *VČP ČSO, Pardubice*.

Za obsah článků odpovídají autoři, neprošlo jazykovou úpravou.

PROGRAM KONFERENCE

Sál A = Rytířský sál v 2. nadzemním podlaží historické části zámku (ČP 1)

Sál B = přednášková místnost vedle Zámecké kavárny na nádvoří (ČP 2)

PÁTEK 16. 10. 2015

- 8.00–10.00 registrace, ubytování
- 10.00–10.15 zahájení, přivítání (sál A)
- 10.15–12.30 plenární přednášky – Územní monitoring, výzkum hnízdních populací
- 12.30–14.15 oběd, přestávka, ubytování
- 14.15–16.00 tématické bloky 1, 2 (Ptáci zemědělské krajiny – sál A, Mokřady, vodní ptáci I – sál B)
- 16.00–16.30 přestávka
- 16.30–18.40 plenární přednášky – Dravci a sovy
- 18.40–20.15 večeře, ubytování
- 20.15–?? večerní program – sál B (součástí bude workshop na téma metodických problémů při monitoringu ptáků o délce do 90 minut); k dispozici bude též Zámecká kavárna

SOBOTA 17. 10. 2015

- 8.00–9.00 registrace
- 9.00–11.00 schůze ČSO (sál A) – 1. část
- 11.00–11.30 přestávka
- 11.30–13.00 schůze ČSO (sál A) – 2. část
- 13.00–14.30 oběd, ubytování
- 14.30–16.15 tématické bloky 3, 4 (Monitoring, změny ve výskytu druhů – sál A, Pěvci – sál B)
- 16.15–16.45 přestávka
- 16.15–18.30 plenární přednášky – Mokřady, vodní ptáci II
- 18.30–19.30 večeře
- 19.30–?? společenský večer – sál B (program nebude organizován, v sále ale zůstane promítací technika); k dispozici bude též Zámecká kavárna

NEDĚLE 18.10.2015

Exkurze (Bohdanečsko) – exkurze na vybrané rybníky podle aktuální situace za průvodcovské spoluúčasti AOPK ČR RP Východní Čechy; detaily budou upřesněny během konference.

PROGRAM KONFERENCJI

Sala A = Sala Rycerska na 2. piętrze zabytkowej części Zamku (nr 1)

Sala B = sala wykładowa obok kawiarni na dziedzińcu Zamku (nr 2)

PIĄTEK 16. 10. 2015

- 8.00–10.00 rejestracja, możliwość zakwaterowania w akademiku
- 10.00–10.15 rozpoczęcie, powitanie (sala A)
- 10.15–12.30 wykłady plenarne – Monitoring obszarowy, badanie populacji lęgowych
- 12.30–14.15 obiad, przerwa, możliwość zakwaterowania w akademiku
- 14.15–16.00 bloki tematyczne 1, 2 (Ptaki krajobrazu rolniczego – sala A,
Tereny podmokłe, ptaki wodne I – sala B)
- 16.00–16.30 przerwa
- 16.30–18.40 wykłady plenarne – Ptaki drapieżne i sowy
- 18.40–20.15 kolacja, możliwość zakwaterowania w akademiku
- 20.15–?? program wieczorny – Sala B (jego częścią będzie warsztat na temat problemów metodologicznych w monitoringu ptaków trwający do 90 minut); dostępna będzie również kawiarnia na Zamku

SOBOTA 17.10.2015

- 8.00–9.00 rejestracja
- 9.00–11.00 zebranie ČSO (Czeskie Stowarzyszenie Ornitologiczne) (sala A) – 1. część
- 11.00–11.30 przerwa
- 11.30–13.00 zebranie ČSO (sala A) – 2. część
- 13.00–14.30 obiad, przerwa, możliwość zakwaterowania w akademiku
- 14.30–16.15 bloki tematyczne 3, 4 (Monitoring, zmiany w występowaniu gatunków – sala A,
Ptaki wróblowe – sala B)
- 16.15–16.45 przerwa
- 16.15–18.30 wykłady plenarne – Tereny podmokłe, ptaki wodne II
- 18.30–19.30 kolacja
- 19.30–?? wieczór towarzyski – Sala B (bez formalnego programu, jednak w sali będzie nadal dostępne dla uczestników wyposażenie audiowizualne); będzie również można korzystać z kawiarni na Zamku)

NIEDZIELA 18.10.2015

Wycieczka na stawy koło Bohdanča; przewodnikami będą pracownicy Agencji Ochrony Przyrody i Środowiska (AOPK ČR). Szczegóły zostaną ogłoszone podczas konferencji. Bohdanečský rybník (*Bohdanečský Staw*) i jego okolica to obszar ochrony ptaków (SPA) Natura 2000.

SEZNAM A ZAŘAZENÍ PŘEDNÁŠEK:

(Szczegółowy spis wykładów w języku polskim – str. 8)

SPOLEČNÉ PŘEDNÁŠKY (sál A) – WYKŁADY PLENARNE (sala A)

pátek / piątek 16.10. – 10.15–12.30

Územní monitoring, výzkum hnízdních populací – Monitoring terytorialny, badanie populacji lęgowych

1	Bejček V., Šťastný K.	Čtvrté mapování hnízdního rozšíření ptáků v ČR 2014–2017 – stav v poločase
2	Flousek J.	Atlas hnízdního rozšíření ptáků Krkonoš 2012–2014
3	Řepa P.	Mizející a objevující se druhy ptáků na Tachovsku
4	Samusenka I.	Principy činnosti Běloruské avifaunistické komise a současný stav avifauny Běloruska
5	Telenský T., Klvaňa P., Cepák J., Jelínek M., Reif J.	Pověz, CESe, proč ubývají naši dálkoví migranti?
6	Weidinger K.:	Predátoři ptačích hnízd – stav poznání po 10 letech výzkumu

pátek / piątek 16.10. – 16.30–18.40

Dravci a sovy – Ptaki drapieżne

7	Dusík M.	Plošná hnízdní podpora dutinových dravců a sov (konkurence, ztráty, predace)
8	Vinčeuski D.	Porovnání migračních cest a zimovišť motáka lužního (<i>Circus pygargus</i>) v západním a východním Bělorusku
9	Literák I., Matušík H., Peške L.	Příběh jednoho hnízda luňáků
10	Berlík L.	Tmavá forma motáka pochopa (<i>Circus aeruginosus</i>) v geografickém kontextu
11	Zárybnická M., Šindelář J., Kubizňák P.	Menu sýce rousného aneb „nabídka určuje poptávku“

sobota 17.10. 9.00–13.00

Schůze ČSO – Zebranie ČSO

9.00 – 11.00 schůze ČSO
(1. část)	1.	Co dělala ČSO v uplynulém roce?
	2.	Potápka černokrká – pták roku 2015
	3.	Rorýsí školy
	4.	Ptáci a elektrická vedení
	5.	Losování odměn JPSP
	6.	Vinčeuski A.: Běloruská nevládní organizace „Ochrana ptáků vlasti“: 30 let ochrany ptáků
11.00–11.30		přestávka
11.30–13.00 schůze ČSO
(2. část)		panelová diskuse; téma „Ptáci východních Čech a zbytku Evropy“

sobota 17.10. – 16.15–18.30

Mokřady, vodní ptáci II – Tereny podmokle, ptáci wodne II

10	Černý M.	Bída českých rybníků z pohledu hydrobiologa
11	Cepák J	Jihočeské rybníky jako past pro vodní ptáky
12	Peřina V.	Bohdanečský rybník – bagry, jeřábi a operační program životního prostředí
13	Musil P., Musilová Z., Poláková K.	Vývoj hnízdních populací potápivých kachen v České republice: Vliv managementu rybníků
14	Dolata P. T., Nicke M., Nitarski K., Pietrowiak J., Skrzypczak B.	Nehnízdící čápi bílí (<i>Ciconia ciconia</i>) v jižním Velkopolsku
15	Koleček J., Procházka P., El-Arabany N., Tarka M., Ilieva M., Hahn S., Honza M., de la Puente J., Bermejo A., Gürsoy A., Bensch S., Zehindjiev P., Hasselquist D., Hansson B.	Co nám prozradily geolokátory o zimovištích rákosníků obecných (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>) a rákosníků velkých (<i>A. arundinaceus</i>)?

TÉMATICKÉ BLOKY – BLOKI TEMATYCZNE

16.10. pátek / piątek 14.15–16.00

1. Ptáci zemědělské krajiny – Ptaki krajobrazu rolniczego (sál/sala A)

1	Reif J.	Změny početnosti ptáků zemědělské krajiny v České republice: hledání jejich příčin pomocí analýzy dat Jednotného programu sčítání ptáků
2	Praus L.	Chocholouš obecný (<i>Galerida cristata</i>) v České republice. Historie a současnost
3	Zámečník V., Kubelka V., Šálek M. E.	Výsledky mapování hnízdišť čejek 2012–2015 a využití dat pro ochranu druhu
4	Kubelka V., Sládeček M., Šálek M. E.	Časoprostorová variabilita v mohutnosti výstelky hnízda: jak řešit trade-off mezi termoregulací a nápadností pro predátory?
5	Peške L., Vlček J.	Výsledky satelitní telemetrie chřástala polního

2. Mokřady, vodní ptáci I – Tereny podmokle, ptáci wodne I (sál/sala B)

1	Musilová Z., Musil P., Zouhar J., Romportl D.	Dlouhodobé lokální změny početnosti a druhové diverzity zimujících vodních ptáků: vliv ochrany lokalit a teplotních podmínek
2	Bergmann P.	Vliv klimatických podmínek zimy na zimující vodní ptactvo (srovnání chladnější zimy 2012/2013 a teplé zimy 2013/2014 na Vltavě v Praze)

3	Podhrázký M., Adam M., Musil P., Závora J.	Vývoj sledování migrace husy velké
4	Poláková K., Musil P., Musilová Z., Kočicová P., Malíková H.	Mezidruhový hnízdní parazitismus v rodinkách kachen
5	Bárta F.	Národní přírodní rezervace Bohdanečský rybník – výsledky kroužkovacích aktivit v letech 2000 až 2014

17.10. sobota 14.30–16.15

3. Monitoring, změny ve výskytu druhů – Monitoring, zmiany w występowaniu gatunków (sál/sala A)

1	Šťastný K.	Nepůvodní druhy ptáků v ČR – vítané druhy či vetřelci?
2	Čamlík G., Berka P., Škorpíková V.	Monitoring vlhy pestré (<i>Merops apiaster</i>) na jižní Moravě v roce 2015 a jeho výsledky
3	Šálek M. E.	Stav a perspektiva koroptví populace v naší krajině
4	Hlaváč V.	Monitoring jestřába lesního – metody, výsledky, trendy
5	Vacík R.	Několik poznámek k ornitologickému výzkumu ze západních Čech

4. Pěvci – Ptaki wróblowe (sál/sala B)

1	Havlíček J., Fuchs R.	Vrabec domácí – nová celebrita evropské ornitologie
2	Dusík M.	Plošná hnízdní podpora dutinových pěvců (konkurence, ztráty, predace)
3	Paclík M., Tyller Z.	Vliv velikosti budky na hnízdní a zimní obsazenost sýkorou koňadrou (<i>Parus major</i>)
4	Petrusková T., Brinke T.	Kdo je kdo? Individuální akustický monitoring samců lindušky lesní
5	Křištín A., Kaňuch P.	Silná vazba druhov rodu <i>Parus</i> na zimné potravné teritória dokázaná terénym experimentom

POSTERY:

Diviš T.: Ostříž lesní (*Falco subbuteo*) v Krkonoších a jejich podhůří

Tyller Z.: Populace holuba doupňáka (*Columba oenas*) v okolí obce Voleč

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA / PRAWO DOKONYWANIA ZMIAN ZASTRZEŻONE

WYSTĄPIENIA PLENARNE

Bejček V., Šťastný K.: Czwarte mapowanie rozmieszczenia ptaków lęgowych w Republice Czeskiej 2014–2017 – stan na półmetku

Berlik L.: Ciemna forma błotniaka stawowego (*Circus aeruginosus*) w kontekście geograficznym [Polska]

Cepák J.: Południowoczeskie stawy rybne jako pułapka na ptaki wodne

Černý M.: Nędza czeskich stawów rybnych z punktu widzenia hydrobiologa

Dolata P. T., Nicke M., Nitarski K., Pietrowiak J., Skrzypczak B.: Nielęgowe bociany białe (*Ciconia ciconia*) w południowej Wielkopolsce [Polska]

Dusík M.: Obszarowe wspieranie gniazdowania dziuplastych drapieżników i sów (konkurencja, straty, drapieżnictwo)

Flousek J.: Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Karkonoszy 2012–2014

Koleček J., Procházka P., El-Arabany N., Tarka M., Ilieva M., Hahn S., Honza M., De la Puente J., Bermejo A., Gürsoy A., Bensch S., Zehindjiev P., Hasselquist D., Hansson B.: Co nam ujawniły geolokatory o zimowiskach trzcinniczek (*Acrocephalus scirpaceus*) i trzciniaaków (*A. arundinaceus*)?

Literák I., Matušík H., Peške L.: Historia jednego gniazda kań (*Milvus milvus* x *M. migrans*)

Musil P., Musilová Z., Poláková K.: Rozwój populacji lęgowych kaczek nurkujących w Republice Czeskiej: wpływ zarządzania stawami rybnymi

Peřina V.: *Bohdanečský rybník* (Staw Bohdanečski) – koparki, żurawie i Program operacyjny Środowisko naturalne (*Operační program Životní prostředí*)

Řepa P.: Gatunki ptaków zmniejszające i zwiększające liczebność w regionie Tachova

Samusenka I.: Zasady działalności białoruskiej komisji ornitofaunistycznej i współczesny stan awifauny Białorusi [Białoruś]

Telenský T., Klvaňa P., Cepák J., Jelínek M., Reif J. – Powiedz, CES-ie, dlaczego zmniejszają liczebność nasze dalekodystansowe migranty?

Vinčauski A.: Białoruska organizacja pozarządowa „Ochrona Ptaków Kraju”: 30 lat ochrony ptaków [Białoruś]

Vinčauski D.: Porównanie szlaków wędrówkowych i zimowisk błotniaka łąkowego (*Circus pygargus*) w zachodniej i wschodniej Białorusi [Białoruś]

Weidinger K.: Drapieżniki ptasich gniazd – stan poznania po 10 latach badań

Zárybnická M., Šindelář J., Kubizňák P.: Menu włochatki (*Aegolius funereus*) czyli „oferta określa popyt“

WYSTĄPIENIA W BLOKACH RÓWNOLEGŁYCH

Bárta F.: Narodowy rezerwat przyrody *Bohdanečský rybník* (Staw Bohdanečski) – wyniki działań obrączkarskich w latach 2000 do 2014

Bergmann P.: Wpływ warunków klimatycznych zimy na zimujące ptaki wodne (porównanie chłodniejszej zimy 2012/2013 i cieplej zimy 2013/2014 na Wełławie w Pradze)

Čamlík G., Berka P., Škorpíková V.: Monitoring żołą *Merops apiaster* na południowych Morawach w roku 2015 i jego wyniki

Dusík M.: Obszarowe wspieranie gniazdowania dziuplastych ptaków wróblowych (konkurencja, straty, drapieżnictwo)

Havlíček J., Fuchs R.: Wróbel zwyczajny – nowy celebryta europejskiej ornitologii

Hlaváč V.: Monitoring jastrzębia (*Accipiter gentilis*) – metody, wyniki, trendy

Krištín A., Kaňuch P.: Silne zviažanie gatunków rodzaju *Parus* z zimowym terytorium żerowania potwierdzone eksperymentem terenowym [Słowacja]

Kubelka V., Sládeček M., Šálek M. E.: Czasoprzestrzenne zróżnicowanie w obfitości wyściółki gniazda: jak znaleźć kompromis między termoregulacją a wykrywalnością przez drapieżniki?

Musilová Z., Musil P., Zouhar J., Romportl D.: Długoterminowe zmiany lokalne liczebności i zróżnicowania gatunkowego zimujących ptaków wodnych: wpływ ochrony stanowisk i warunków temperatury

Paclík M., Tyller Z.: Wpływ wielkości skrzynki na jej lęgowe i zimowe zasiedlanie przez bogatkę (*Parus major*)

Peške L., Vlček J.: Wyniki telemetrii satelitarnej derkacza (*Crex crex*)

Petrusková T., Brinke T.: Kto jest kim? Indywidualny monitoring akustyczny samców świergotka drzewnego (*Anthus trivialis*)

Podhrázký M., Adam M., Musil P., Závora J.: Rozwój obserwacji wędrówki gęgawy (*Anser anser*)

Poláková K., Musil P., Musilová Z., Kočicová P., Malíková H.: Międzygatunkowe pasożytnictwo gniazdowe w rodzinach kaczek

Praus L.: Dzierlatka (*Galeria cristata*) w Republice Czeskiej. Historia i współczesność.

Reif J.: Zmiany liczebności ptaków krajobrazu rolniczego w Republice Czeskiej: poszukiwanie ich przyczyn za pomocą analizy danych Jednolitego Programu Liczenia Ptaków

Šálek M. E.: Stan i perspektywy populacji kuropatwy (*Perdix perdix*) w naszym krajobrazie

Šťastný K.: Obce gatunki ptaków w Republice Czeskiej – gatunki mile widziane czy najeźdźcy?

Vacík R.: Nieco uwag o badaniach ornitologicznych w zachodnich Czechach

Zámečník V., Kubelka V., Šálek M. E.: Wyniki mapowania lęgów czajek (*Vanellus vanellus*) 2012–2015 i wykorzystanie danych do ochrony gatunku

POSTERY:

Diviš T.: Kobuz (*Falco subbuteo*) w Karkonoszach i ich podgórze

Tyller Z.: Populacja siniaka (*Columba oenas*) w okolicy miejscowości Voleč

Vážení kolegové, milí přátelé, dámy a pánové,

radostnější stránkou pohledu do historie východočeských ornitologických konferencí je skutečnost, že někteří z účastníků té poslední, šesté a právě začínající, byli v době konání té první ještě „na houbách“, ale dnes nebo zítra nám už mohou prezentovat výsledky svých bádání.

Smutnější stránkou pak je vzpomínka na ty naše kolegy a přátele, kteří se našich minulých konferencí účastnili, ale už tu s námi být nemohou – RNDr. Bohuslav Beneš, RNDr. Dobroslav Boháč CSc., RNDr. Kryštof Harant, Petr Hůlka, Miloš Mareček, Václav Mercel, RNDr. Petr Miles CSc., JUDr. František Obhlídal, Oldřich Suchý, RNDr. Bohuslav Urbánek, Vladimír Vávra, Prof. RNDr. Zdeněk Veselovský DrSc., Ing. Pavel Žďárek.

Pro nás pořadatele východočeských konferencí je lichotivým zjištěním skutečnost, že početná skupina ornitologů, kteří na naše konference přijížděli i opakovaně, je mezi námi i dnes. Snad je to i výsledek trvalé a uvědomělé snahy o to, aby vedle přínosu odborného měly naše konference i efekt milého prožitku v přátelské a uvolněné atmosféře v příjemném prostředí, tedy aby byly „účastnický vlídné“. Takovou atmosféru nám jistě pomohla navodit domácí atmosféra českoskalické klubovny zahrádkářů s možností vycházek do podzimně poeticky probarveného Babiččina údolí při prvních čtyřech konferencích, ale i do lůna krajinných půvabů Vysočiny zasazená konference pátá.

I když jsme vás tentokrát pozvali do centra statistického sídla Pardubického kraje, nabízíme vám pobyt v romantice renesančního sídla Pernštejnů s mnoha unikátními pamětihodnostmi, citlivě zasazené do tichého rámce rozlehlého anglického parku.

Vítáme vás a přejeme vám upřímně, abyste si z Pardubic domů odvezli takovou směsici příznivých dojmů, že se k nám příště zase rádi vypravíte nejen jako ornitologové lační předat či načerpat nové poznatky, ale také jako naši přátelé a společníci. Výbor pobočky, organizační tým konference, naši spoluorganizátoři a naši sponzoři se pro to i tentokrát snažili vykonat co nejvíce.

*Tomáš Diviš, předseda VČP ČSO
V Pardubicích 16. 10. 2015*

ABSTRAKTY PŘEDNÁŠEK A POSTERŮ
(řazeno abecedně podle příjmení prvního autora)

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE BOHDANEČSKÝ RYBNÍK
– VÝSLEDKY KROUŽKOVACÍCH AKTIVIT V LETECH 2000 AŽ 2014

National nature reserve Bohdanečský Pond
– ringing results from years 2000–2014

František BÁRTA

Syrovátka14, 503 27, zelhora@seznam.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Území Národní přírodní rezervace (NPR) Bohdanečský rybník bylo pravidelně sledováno ornitology již mezi světovými válkami. Intenzivní průzkum spojený s kroužkovací činností zde prováděl především František Štancl. Po kratší přestávce bylo dlouhodobé sledování ptáků spojené s jejich odchycem a kroužkováním započato v roce 1995. Prezentovaný příspěvek však předkládá přehled o kroužkovacích aktivitách v letech 2000 až 2014, neboť zde existuje ucelený soubor dat, který je spravován Kroužkovací stanicí MN v rámci programu Rings. Data v letech 1995 až 1999 se nemusela do tohoto programu vkládat a jsou tak většinou v papírově vedených výkazech.

V letech 2000 až 2014 bylo v území NPR celkem odchyceno 30 721 ptáků 104 druhů. Ve stejném časovém období bylo celkem získáno 1 666 údajů o ptácích 51 druhů, kroužkovaných v NPR a kontrolovaných v území nebo mimo něj. V tomto počtu jsou i ptáci kontrolovaní v NPR, avšak označení mimo toto území.

Nejpočetněji kroužkovaným druhem byl rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*) – 9 384 okroužkovaných jedinců. Z tohoto počtu bylo získáno 659 zpětných hlášení. Druhým nejpočetnějším druhem byl rákosník proužkovaný (*Acrocephalus schoenobaneus*) – 3 846 označených jedinců, 123 zpětných hlášení. Získaná data mimo vlastní vyhodnocení tahových aktivit, resp. kontrolovaných označených exemplářů v NPR i na jiných místech v ČR a Evropě, nepřímo dokládají i ekologický stav území NPR. Pouze v letech 2000 a 2001 byl odchycen a kroužkován větší počet bahňáků, neboť v území probíhaly managementové práce, které vytvořily dočasné biotopy vhodné jako jarní tahová zastávka. V rámci dlouhodobých odchytů byl v území prokázán výskyt druhů, které zde byly zjištěny poprvé (např. *Motacilla citreola*, *Acrocephalus melanopogon*). U několika druhů bylo odchycem dospělých samic s hnízdními nažinami prokázáno hnízdění v NPR (*Luscinia svecica cyanicula*). Ve sledovaném období bylo odchyceno 22 ks chřástala kropenatého (*Porzana porzana*), který je předmětem ochrany Ptačí oblasti Bohdanečský rybník.

Kroužkovací činnosti v NPR Bohdanečský rybník se účastní pouze řádní spolupracovníci kroužkovací stanice Národního muzea, kteří jsou držiteli platných výjimek z ochranných podmínek NPR. Souhrnné výsledky jsou každoročně poskytnuty orgánům ochrany přírody.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

In 2000–2014, in total 30721 birds belonging to 104 species were caught near Bohdanečský Pond. In those years, in total 1666 different records were obtained from the birds ringed or observed National nature reserve Bohdanečský Pond, belonging to 51 birds species. The obtained results prove the importance of the NNR for nesting and migration of birds.

ČTVRTÉ MAPOVÁNÍ HNÍZDNÍHO ROZŠÍŘENÍ PTÁKŮ V ČR 2014–2017 – STAV V POLOČASE

The fourth mapping of breeding bird distribution in the Czech Republic 2014–2017 – state in a half

Vladimír BEJČEK, Karel ŠŤASTNÝ

Fakulta životního prostředí ČZU v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 – Suchbát, Czech Republic, bejcek@fzp.czu.cz, stastny@fzp.czu.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Čtvrté mapování hnízdního rozšíření ptáků dospělo do poločasu. Díky „atlasové“ on-line aplikaci jsme již schopni zhodnotit, co se za dva roky podařilo a kde jsou ještě rezervy. Všechna dále uváděná fakta se vážou k datu 20. 8. 2015. Kvadrátů s alespoň jedním přihlášeným mapovatelem bylo 539 (79,5 %), což je o téměř 150 více oproti stavu na konci roku 2014. Registrovaných mapovatelů bylo 326 (v roce 2014 255). K 31. 12. 2014 bylo do databáze vloženo 1043 hodinovek, k 20. 8. 2015 již 3998. To je jistě samo o sobě velkým úspěchem. Přesto existují v tomto ohledu určité disproporce. V některých kvadrátech jich bylo realizováno mnoho (nejvíce 37), ovšem v téměř třetině kvadrátů (204, tj. 30 %) nebyla provedena ani jedna. Je však třeba poznamenat, že v kvadrátech, které zasahují do některé z Ptačích oblastí, bylo podporováno provedení hodinovek v každém malém čtverci.

Jedním z nejvýznamnějších ukazatelů úspěšnosti mapování hnízdního rozšíření ptáků je jistě počet zjištěných druhů v kvadrátech. V roce 2014 bylo jen 171 (27 %) kvadrátů s více než 76 druhy, v současnosti jde již o 388 kvadrátů (57 %). Zatímco v roce 2014 ve 238 (25 %) kvadrátech bylo zjištěno méně než 25 druhů, dnes takových registrujeme již jen 59 (9 %) – většinou jde o hraniční kvadráty.

Již po dvou letech mapování lze u řady druhů konstatovat nárůst počtu obsazených kvadrátů, např. u husy velké, morčáka velkého, orla mořského, jeřába popelavého, nebo výskyt nových druhů, např. husice nilské. Naopak u některých druhů byl potvrzen až tragický propad v rozšíření i početnosti, např. u sovy pálené, sýčka obecného. Při prezentaci výše uvedeného jsme si vědomi, že jde o předběžný účet. Celá řada spolupracovníků totiž ještě nestihla zadat svá terénní data do atlasové databáze.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The fourth mapping of breeding birds arrived to a half. Thanks to the "atlas" online application, we are able to evaluate what has been done. There are 539 (79.5 %) quadrates with at least one registered surveyor, which is almost 150 more compared to the end of 2014. A total of 326 co-workers contributed to the mapping (in 2014 255). To the date 31st December 2014 1043 hour programs has been inserted into database, to the 20th August 2015 already 3998. In 2014 there were only 171 (27 %) quadrates with more than 76 species, at present, it is the 388 squares (57 %). Already after two mapping years can be for many species noted an increase in the number of occupied squares, for example for Graylag Goose, Common Merganser, White-tailed Eagle, Common Crane, or the appearance of new breeding species in the Czech Republic, e.g. Egyptian Goose. Conversely, for some species a tragic decline in numbers and distribution has been confirmed, for example Barn Owl, and Little Owl. During the presentation of above mentioned, we are aware that it is a preliminary bill. Many co-workers had not yet entered their field data into the atlas database.

VLIV KLIMATICKÝCH PODMÍNEK ZIMY NA ZIMUJÍCÍ VODNÍ PTACTVO (srovnání chladnější zimy 2012/2013 a teplé zimy 2013/2014 na Vltavě v Praze)

Influence of the climatic conditions in winter on wintering birds – comparison of severe winter 2012/2013 and mild winter 2013/2014 on Vltava River in Prague

Pavel BERGMANN

Zelená 12, 160 00 Praha 6 – Dejvice, pavel.bergmann@email.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Obecně je známo, že teplotní průběh zimy má na zimování zvláště některých druhů vodních ptáků značný vliv. To se potvrdilo i při srovnání zim 2012/2013 a 2013/2014, z nichž první byla spíše chladnější a poměrně dlouhá a druhá naopak velmi teplá a krátká.

V první řadě se to projevilo u tzv. severských kachen: Počet hoholů severních (*Bucephala clangula*) se v první chladnější zimě pohyboval od 50 ex. po maxima přes 100 ex. V druhé teplejší zimě se maxima pohybovala od 20 do 80 ex., a poslední ptáci byli zaznamenáni v polovině února. Počet morčáků velkých (*Mergus merganser*) se v zimě 2012/2013 držel v rozmezí od 10 do 50 ex., v zimě 2013/2014 jich v Praze zimovalo minimum (max 30 ex). Počet poláků kaholek (*Aythya marila*) se v zimě 2012/2013 držel od poloviny prosince do poloviny března v rozmezí 3–17 ex. V následující zimě se vyskytly pouze 2 ex. Velké rozdíly mezi oběma zimními sezónami byly i v početnosti zimujících poláků velkých a poláků chocholaček. Počet zimujících poláků velkých (*Aythya ferina*) se v zimě 2012/2013 držel od poloviny prosince do konce března od cca 50 do 200 ex. (většinou ale mezi 140 až 200 ex.), v zimě 2013/2014 byla maxima 50 ex. (přelom I a II), většinou ale 5 až 20 ex., a poslední zmizeli během poloviny února. U poláka chocholačky (*Aythya fuligula*) se početnost v zimě 2012/2013 pohybovala od začátku prosince do začátku dubna většinou mezi 800 až 1000 ex. (max 1400 ex.). V následující teplé zimě byla maxima 350 až 380 ex, většinou ale do 200 ex., a poslední ptáci zmizeli už během třetí dekády února. V chladnější zimě 2012/2013 byla zaznamenána i vyšší početnost kormorána velkého a lysky černé (*Fulica atra*). U kachny divoké nebyl mezi oběma sezónami velký rozdíl, jen koncem zimy byla v první chladnější zimě početnost vyšší. Také počet tzv. velkých racků (*Larus cachinnans/ argentatus/ michahellis*) byl v první chladnější zimě výrazně vyšší – (maxima 80–150 ex.) a poslední 4 ptáci byli pozorováni až 8.4., v následující teplé zimě bylo 26. a 27.1.2014 zjištěno 58 a 73 ex., jinak ale počty nepřesáhly 20 ex. Podobně i v minulosti bývaly v chladnějších zimách počty těchto „velkých“ racků vyšší. U racka chechtavého byla početnost v obou zimách přibližně srovnatelná, což odpovídá i zkušenostem z minulosti.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The numbers of wintering birds recorded in Prague during two subsequent years 2012/2013 and 2013/2014 varied greatly due to the climatic conditions. During winter 2012/2013, which was much longer, considerably colder and had more snow, the numbers of wintering birds were several times higher than during the very mild and short winter in 2013/2014.

TMAVÁ FORMA MOTÁKA POCHOPA (*CIRCUS AERUGINOSUS*) V GEOGRAFICKÉM KONTEXTU

Dark morph of the marsh harrier (*Circus aeruginosus*) in geographical context

Łukasz BERLIK

ul. Domańskiego 69h/6, 45-819 Opole, lberlik@wp.pl

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Moták pochop patří ke druhům s poměrně malou morfologickou variabilitou. Většina jedinců je zbarvena tak, jak to známe z ilustrací v ornitologických příručkách, a individuální rozdíly bývají většinou na první pohled těžko rozpoznatelné. Přesto se u tohoto druhu (stejně jako u většiny motáků) vyskytuje také tmavá forma zbarvení, která je snadno identifikovatelná především u samců.

Jedinci této barevné formy byli zaznamenáni v různých částech Evropy zejména v období migrace, ale i v hnízdním období (přinejmenším několik ptáků ve Francii). Literární údaje, data shromážděná v rámci akce sčítání migrujících ptáků a obecná pozorování ornitologů z území Eurasie ukazují, že jedinci tmavé formy se nejpočetněji vyskytují ve východních populacích (východní Evropa, západní Asie), zatímco ve střední Evropě bývají zaznamenáváni jen zřídka. Tyto geografické souvislosti pak nabízejí otázku, zda na tmavě zbarvené motáky pochopy nahlížet pouze jako na anomálně zbarvené jedince, nebo v nich vidět představitele avifauny vzdálených zemí, podobně jako nahlížíme na jiné exotické druhy a poddruhy.

Ačkoliv je tmavá forma v rámci druhu zastoupena nepočetně, není možné vyloučit, že bývá v Evropě pozorována častěji, část ptáků je ale přehlédnuta z důvodu nedostatečné informovanosti pozorovatelů. Většina evropských faunistických komisí údaje týkající se takových ptáků nesbírá. Přesto je to nepochybně zajímavé téma, které si možná zasluhuje větší pozornosti.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The Marsh Harrier is one of the species that show a relatively weak inter-individual variation. Most specimens represent a morph which is well-known from illustrations present in popular bird guides and individual differences are rather hard to notice at first sight. However, within this species, as well as within some of the other harriers, also a dark morph occurs, which is easy to identify especially in case of males.

The dark morph marsh harriers have been observed in different parts of Europe – mainly during migration but also at the time of breeding season (at least a few birds in France). The information in papers, the data collected during counts of migratory birds and general Eurasian ornithologists' observations suggest that dark individuals are most frequent in the eastern populations (Eastern Europe, Western Asia), while in the Central Europe they are only seen occasionally. This geographical connection allows us to perceive such birds not only as colour anomalies but also as representatives of the avifauna of distant lands, just as species and subspecies typical for the given regions.

Although the dark morph is not numerous on a scale of the species, it is possible that such individuals are observed more often in Europe but overlooked because of observers' lack of awareness. Data regarding such birds are also not collected by most of the European rarities committees. Though, this is with no doubt an interesting topic which is perhaps worth getting more attention.

JIHOČESKÉ RYBNÍKY JAKO PAST PRO VODNÍ PTÁKY

Fishpond as an ecological trap for waterbirds

Jaroslav CEPÁK

*Kroužkovací stanice, Národní muzeum, Hornoměřcholupská 34, 102 00 Praha 10 –
Hostivař, krouzkovaci.stanice@nm.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Po přeměně většiny původních mokřadů zůstaly rybníky nejvýznamnějšími a často jedinými hnízdními biotopy vodních ptáků v naší krajině. V posledních 30 letech ale došlo k výrazné intenzifikaci hospodaření (chovu kaprů), která nemá v několik set let dlouhé historii středoevropského rybníkářství obdoby. Početné rybí obsádky ovlivňují celý rybníční ekosystém a pro řadu druhů vodních ptáků a jejich mláďat jsou výraznou potravní konkurencí.

Sledování hnízdní populace bentofágní potápky malé (*Tachybaptus ruficollis*) ve východní části CHKO Třeboňsko probíhající od poloviny 90. let minulého století ukázalo, že na rybnících nasazených starší a početnější obsádkou kapra je přežívání mláďat potápek výrazně nižší než na rybnících bez rybí obsádky či na rybnících plůdkových. Průhlednost vody a potravní nabídka (početnost vodních bezobratlých a jejich larev) se na počátku hnízdní sezóny (duben, květen) mezi oběma skupinami rybníků neliší. V červnu (tj. v době péče o mláďata) ale průhlednost a potravní nabídka v rybnících s rybami výrazně klesá. Rybníky využívané k intenzivnímu chovu kaprů se tak pro mláďata bentofágních druhů vodních ptáků stávají klasickou ekologickou pastí.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

In last 30 years, an intensity of carp farming in czech fishponds rapidly increased. The abundant fish stock have a strong negative impact on fishpond ecosystems, mainly on water transparency and density of benthic invertebrates – main food supply of many species of waterbirds. Study of breeding population of Little Grebe in eastern part of Třeboňsko PLA (South Bohemia) show lower survival of youngs in fishponds without carps. Thus, intensive fishponds managment create an ecological trap for benthofagous species of waterbirds (grebes, ducks, coot).

MONITORING VLHY PESTRÉ (*MEROPS APIASTER*) NA JIŽNÍ MORAVĚ V ROCE 2015 A JEHO VÝSLEDKY

Monitoring of the European Bee-eater (*Merops apiaster*) in Southern Moravia in 2015 and its results

Gašpar ČAMLÍK, Petr BERKA, Vlasta ŠKORPÍKOVÁ

Česká společnost ornitologická – Jihomoravská pobočka, Lidická 971/25, 602 00 Brno,
gasparc@seznam.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Vlha pestrá patří mezi druhy, které u nás v poslední době výrazně přibývají. Zvyšuje se její početnost a počet obsazených lokalit, a také se posouvá její areál z jižní Moravy dál do Čech. Jelikož se jedná o nápadný a atraktivní druh, lze předpokládat, že její první hnízdní výskyty (z poloviny 19. století) i její postupné šíření, v tomto případě často označované jako expanze, jsou dobře podchycené. Během posledního mapování hnízdního rozšíření ptáků v letech 2001–2003 byla velikost populace vlhy pestré v ČR odhadnuta na 33–90 párů a byl zaznamenán nárůst o 90 % oproti mapování v 80. letech minulého století. V současnosti se nabízí otázka – je ještě možné najít všechny hnízdní lokality vlhy pestré a stanovit přesně její početnost?

V roce 2015 jsme se o to pokusili v okresech Znojmo, Břeclav, Brno-venkov a Hodonín. V hnízdním období jsme procházeli lokality známé z dřívějška, ale hlavně kontrolovali lokality vytipované podle leteckých snímků a turistických map. Podrobně byly procházeny agrární terasy, svahy vinic a sadů, bývalé pískovny a hliníky. Důraz byl kladen na prokazování hnízdění a velikost populace byla stanovována především na základě počtu obsazených nor. Zároveň byly hnízdní lokality rozdělovány podle charakteristik – pokud se hnízdiště nacházela ve stěnách, byly registrovány jejich rozměry a expozice vůči světovým stranám, hodnocen byl i jejich stav.

Mapování se zúčastnilo 11 pozorovatelů, kteří v terénu strávili min. 380 hodin. Kromě vlhy pestré byly mapovány také kolonie břehule říční (*Riparia riparia*). Tak rozsáhlou akci bylo možné zrealizovat díky přeshraničnímu projektu „Společné břehy – ochrana ohrožených vtáčích kolónií na oboch stranách Bielych Karpát“. V jeho rámci bylo mj. před sezónou 2015 v JM kraji upraveno 20 stěn pro vlhy pestré a břehule říční. Vlhy obsadily 13 z nich a celkově v těchto upravených stěnách hnízdilo 119 párů. Již tento dílčí výsledek napovídá, že výsledky tohoto mapování jsou přinejmenším překvapivé. Kromě výrazného podílu hnízdních párů v upravených stěnách je patrný také výrazný podíl hnízdních párů ve zvláště chráněných územích.

Tato práce by nevznikla bez terénního nasazení P. Brychty, R. Daňkové, P. Forejtky, Z. Janošky, J. Klejduse, A. Prágra, V. Sajfry, K. Šimečka a J. Zaňáta.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The European Bee-eater belongs to expanding species in the Czech Republic. Its first nesting in the half of the 19th century and its gradual expansion since then were recorded. During the last mapping for the Atlas of breeding birds in 2001–2003, the number of breeding pairs was estimated at 33–90 pairs. In the 2015 nesting season we monitored nesting in the districts Znojmo, Břeclav, Brno-venkov and Hodonín, in the south-eastern part of the Czech Republic (11 observers/380 hours).

Such a large mapping effort could be realised thanks to the international project called “Common banks”. As a part of this project, 20 clay-sandy nesting walls for the Bee-eater and the Sand martin (*Riparia riparia*) were managed before the 2015 season. The Bee-eater occupied 13 of them, and total number of 119 pairs of the Bee-eater nested in these managed walls. Even though this is only a partial result, the results of the mapping are rather surprising. Besides the considerable amount of nesting pairs in managed walls, the proportion of pairs nesting in the specially protected areas is also noticeable.

BÍDA ČESKÝCH RYBNÍKŮ Z POHLEDU HYDROBIOLOGA

A misery of Czech carp ponds from hydrobiological perspective

Martin ČERNÝ

*katedra ekologie, Přírodovědecká fakulta UK Praha, Viničná 7, 128 44 Praha 2
cerny@natur.cuni.cz, +420 608 900 882*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Stav většiny českých rybníků je alarmující nejen z ornitologického hlediska; intenzivní kaprochovné hospodaření na rybnících patří k největším problémům české ochrany přírody. Zatímco výsledný efekt v podobě nevábne hnědozelené kalné polévky je zřejmý i laickým pozorovatelům, ne všem je známo, proč a za jakých okolností rybníky vypadají právě takto a co by se muselo změnit, aby vypadaly jinak.

V příspěvku objasňuji základní podobu toho, co jsou a jak fungují jednotlivé komponenty ekosystému rybníka (abiotické faktory, fytoplankton, zooplankton, ryby) a kde hledat klíčové faktory pro možnou změnu k alternativní, ekologicky i ochránářsky mnohem atraktivnější podobě těchto tradičních lokalit.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

From birdwatcher and ornithologist's (just name a few) point of view, an appearance of most Czech fishponds is just alarming. Overstocked fish causes one of the biggest problems to nature conservation efforts in the country. While the resulting ugly brown-green turbid "water" is obvious to anyone, less people actually understand why it is so, what is behind it and what to change to get better, more nature-friendly alternative. In my presentation, I am going to shed a light on some elementary components of a pond ecosystem (abiotic factors/conditions, phytoplankton, zooplankton, fish) and on the rules which govern the interactions among them. With this background, I will try to point out the possible key targets to change these traditional habitats back to their more desirable ecosystem functions and services.

OSTŘÍŽ LESNÍ (*FALCO SUBBUTEO*) V KRKONOŠÍCH A JEJICH PODHŮŘÍ

The Hobby (*Falco subbuteo*) in Krkonoše Mts.

Tomáš DIVIŠ

Olešnice 52, 549 41 Červený Kostelec, tomas.divis@email.cz

ABSTRAKT – POSTER

První obsazené hnízdo ostříže lesního v Krkonoších jsem našel v roce 1989 v Peci pod Sněžkou. V dalších letech až do roku 2007 bylo toto středisko obsazeno vícekrát jedním párem a několikrát i dvěma páry, ale do roku 2014 nebyl při pravidelných každoročních návštěvách ostříž lesní už ani pozorován. Od roku 1996 jsem nepravidelně nacházel obsazené hnízdo v Malé Úpě; naposledy patrně neúspěšně hnízdící pár v roce 2010. Do roku 2014 však už nebyl ostříž lesní při pravidelné kontrole lokality ani pozorován. Při hnízdním mapování ptáků v oblasti Rýchor a Žacléřského hřbetu v letech 2012 až 2014 nebyl ostříž vůbec zjištěn.

Od roku 1996 jsem postupně našel 6 obsazených hnízdišť a 4 předpokládaná hnízdiště ve východní části Podkrkonoší a západní části Podorlíčí. Některá z nich kontroluji doposud a další pozorování naznačují, že v těchto oblastech k poklesu početnosti nedošlo.

Zánik hnízdišť ostříže v Krkonoších následoval významnou redukci hnízdišť jiříčky obecné ve sledovaných střediscích. Došlo k ní v první vlně už na přelomu tisíciletí a dalším impulsem k ní byla hysterie okolo ptačí chřipky po roce 2005. Podobný vývoj nebyl (až na malé výjimky) v intravilánech malých měst a vesnic v Podkrkonoší a Podorlíčí zaznamenán. Navíc je tam spektrum potencionální kořisti ostříže širší než v Krkonoších.

ABSTRACT – POSTER

The breeding of the Hobby was monitored since 1989 (finding of 1st nest). Since 1996 in total 6 occupied breeding sites were found and in 4 the breeding was suspected in the eastern part of Krkonoše Mts. The last proven nesting was recorded in 2010. After this date, the Hobby was not even observed in the locality. The author concludes that this drastic reduction of the breeding of hobbies in Krkonoše Mts. occurred due to a drastic reduction of breeding sites of the House-Martin in this area.

NEHNÍZDÍCÍ ČAPI BÍLÍ (*CICONIA CICONIA*) V JIŽNÍM VELKOPOLSKU

Non-breeding White Storks (*Ciconia ciconia*) in South Wielkopolska (SE Poland)

Paweł T. DOLATA, Michał NICKE, Krzysztof NITARSKI, Jacek PIETROWIAK,
Bartosz SKRZYPCZAK

*Południowowielkopolska Grupa OTOP, Wrocławska 60A/7, 63-400 Ostrów
Wielkopolski, Polsko; p.dolata@op.pl*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Výzkum byl prováděn v letech 2012–2015 v jihozápadním Polsku, především v okresech Jarocin a Ostrów Wielkopolski (588 a 1160 km²), doplňkově také v okresech Kalisz, Kępno, Krotoszyn a Pleszew. Důležité bylo předcházející kroužkování mláďat čápů bílých na hnízdech: v okrese Ostrów Wielkopolski bylo v letech 1997–2014 okroužkováno asi 95 % všech mláďat, v okrese Jarocin v letech 2009–2014 každoročně 40–50 %. Za nehnízdící jsou považovány skupiny čápů od 1. 5. (kdy je prakticky ukončen jarní tah) do 31. 7. (před výletem juv. z hnízd a před začátkem odletu) na místech sběru potravy a na hromadných nocovištích na stromech. V hejnech a na nocovištích bylo zjištěno 5 kroužkovaných jedinců z okolních hnízd (z párů HPm a HPo), kteří byli z výsledků vyřazeni. Téměř všichni čapi byli pozorováni na loukách v nivách řek: Lutyně (s přítoky Lubieszka a Lubianka) a Obra v okrese Jarocin, Barycz a Ołobok v okrese Ostrów Wielkopolski, Prosna v okrese Pleszew. V květnu a červenci byly pozorovány skupiny také na polích. Krmící se ptáci využívali příležitosti polních prací: kosení trávy, hrabání a sbírání sena, záplavy luk a v červenci sklizeň obilí. Hejna čítala většinou do 30 ex., s maximy asi 100 ex. 29.7.2012 v nivě Barycze, 62 ex. 5.7.2013 a 59 a 75 ex. 28. a 30.6.2015 v nivě Lutyně. Početnosti hejn a nocovišť se často značně lišily v jednotlivých dnech, což potvrzuje kočování nehnízdících čápů. V 7 regionech bylo zjištěno 1–5 nocovišť, celkem 14 míst (stromy nebo pásy/skupiny stromů). Jednalo se o max. 3 druhy stromů na jednom místě: *Populus* sp. (13 míst), *Quercus* sp. (2), *Alnus glutinosa*, *Pinus sylvestris*, *Robinia pseudoacacia* a *Salix* sp. (po 1 místě). Nejpočetnější nocoviště bylo zjištěno nad Lubiankou a Lutyní: 55 ex. 9.7.2013, 47 a 48 ex. 1. a 14.7.2015. Podařilo se odečíst kroužky 69 čápů, kteří byli kroužkováni jako pull. v: Polsku (54), Německu (12; kroužkovací stanice: Hiddensee – 9, Helgoland – 2, Radolfzell – 1), Čechách (2 ex. odečtené v r. 2012 – 394 a 396 km od rodných hnízd u Strakonice a Plzně) a Švédsku (1 z reintrodukce). Vylíhli se ve vzdálenosti 2–623 km, průměrně 139 km od místa pozorování (N=64). Polské zelené plastové kroužky s výrazným kódem byly daleko snadněji odečitatelné než kroužky typu ELSA, které byly v mnoha případech zcela pokryté trusem. Odečtení části kódu ukazuje, že neodečtené kroužky ELSA většinou pocházely z Německa, což vedlo k podhodnocení počtu tamních ptáků ve získaných výsledcích. Věk čápů (N=66): 12 ex. (18,2 %) v 2. kalendářním roce života (2K), 20 ex. (30,3 %) v 3K, 26 ex. (39,4 %) v 4K, 6 ex. (9,1 %) v 5K, po 1 ex. (po 1,5 %) v 6K i 7K. Všichni ptáci byli ve sledovaném území zjištěni jako nehnízdící pouze v 1 sezóně, přičemž v následující sezóně minimálně 3 ve sledovaném území zahnízdili (2 HPm, HPo). V r. 2014 byli poprvé v nivách Barycze a Obry v blízkosti čápů bílých zaznamenáni i čapi černí (*Ciconia nigra*) v počtu 1–3, max. 5 ex., jak na loukách, tak i na 2 nocovištích.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

The research was conducted in May–July of 2012–2015 in SE Poland, in Jarocin and Ostrów Wielkopolski districts mainly. Almost all nonbreeders were found on the meadows in the river valleys, in many cases during the agriculture activities. We described max. numbers on the feeding grounds and on the night roosts, the countries of stork's origin (ring resightings, N=69), their age structure (cal. years of life=K), and tree species used as the night roosts. The nonbreeders were observed 2–623 km from the natal place, on average 139,0 km (N=64).

PLOŠNÁ HNÍZDNÍ PODPORA NĚKTERÝCH DRUHŮ DUTINOVÝCH DRAVCŮ A SOV (KONKURENCE, ZTRÁTY, PREDACE)

Nesting support of some species of hole-nesting raptors and owls (competition, losses, predation)

Miroslav DUSÍK

Na Výsluní 457, 561 64 Jablonné nad Orlicí, dusik.m@seznam.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Výsledky dlouhodobě sledované hnízdni podpory na velkých plochách přináší řadu informací o chování hnízdících párů v troficky nepříznivých letech, příčinách ztrát na hnízdech nebo případném dopadu predace šelmami. Současně přináší poznatky o reakci cílových druhů – poštolky obecné (*Falco tinnunculus*), puštíka obecného (*Strix aluco*) a sýce rousného (*Aegolius funereus*) na napadení predátorem, způsobu jejich přirozené obrany pro zachování druhu a možnostmi omezení nadměrného predančního tlaku na populaci umístěním, rozložením a hustotou budek.

Hnízdní budky jsou v rámci biologického potlačování populací drobných hlodavců rozmísťovány na velkých plochách v řádu stovek km². Jejich hustoty se pohybují od 1,0 do 4,4 ks / km². Celkové hustoty hnízdících párů v 6 relativně nasycených geografických celcích se v letech s dostatkem kořisti dosahují 0,3–1,4 hn. páry/km². Mezidruhová konkurence je omezena odlišným využíváním životního prostoru i rozdílnou biotopovou preferencí hnízdniho prostředí jednotlivých druhů. Všechny 3 cílové druhy po instalaci hnízdni budky v prvních letech zvyšují svoji početnost a krajinu osídlují od nejproduktivnějších lovišť. Po ustálení hustot hnízdících párů se v subpopulacích zvyšuje podíl nehnízdících jedinců. Vnitrodruhová konkurence není v případě hnízdni podpory omezována nedostatkem hnízdni příležitostí, ale je vystupňována soupeřením o potravní zdroje (troficky výhodná teritoria). Sezony s dostatkem kořisti jsou u nasycených populací uvedených druhů predátorů charakteristické skokovým zvýšením početnosti hnízdících párů.

Úspěšnost hnízdění a ztráty na hnízdech jsou ovlivňovány především průběhem vývoje potravní nabídky a její dostupností. Úspěšnost se v dlouhodobém průměru se u těchto druhů ptáků pohybuje kolem 80 %, (min. 34 %). Podíl hnízd predovaných kunami se u stromových hnízd poštolky obecné dlouhodobě pohybuje kolem 24 %, celkově však dosahuje pouhých 3 %. U puštíka obecného postihuje predace 6 % hnízd a u sýce rousného mezi 17–26 % hnízd (v malých lokalitách až 100%). Snížení ztrát predací hnízd sýce rousného lze dosáhnout zvyšováním hustoty hnízdni budky. Ztráty způsobené lidskou činností a ostatní příčiny jsou u podporovaných tří druhů jen výjimečně nad hranicí 6 %.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

The nesting boxes for the European Kestrel (*Falco tinnunculus*), the Tawny Owl (*Strix aluco*) and the Tengmalm's Owl (*Aegolius funereus*) were placed as a part of the biological inhibition of the little mammals' population in big areas of hundreds of square kilometres in a density of 1,0 - 4,4 pieces/km². The results of the long-term survey bring information about the behaviour of the breeding pairs in the years of food scarcity, the causes of the losses in the nests and the predation. At the same time, they bring many findings about the reactions of the aim-species to the predation, their natural ways of defence and possibilities of the restriction of the excessive predation pressure on the population by the placement of the nest-boxes. The rate of predation of the hole-breeders from pine-martins can be strongly reduced by the accurate placing, density and distribution of the nest-boxes.

PLOŠNÁ HNÍZDNÍ PODPORA DUTINOVÝCH PĚVCŮ (KONKURENCE, ZTRÁTY, PREDACE)

Nesting support of the hollow-nesting song-birds (competition, losses, predation)

Miroslav DUSÍK

Na Výsluní 457, 561 64 Jablonné nad Orlicí, dusik.m@seznam.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Cílem prováděné plošné hnízdní podpory je posílení populací běžných druhů dutinových ptáků, vedoucí k vystupňování predančního tlaku na některé skupiny hmyzu v lesním prostředí. Jedná se o druhy jako sýkora koňadra (*Parus major*), sýkora modřinka (*Cyanistes caeruleus*), sýkora uhelníček (*Periparus ater*), sýkora parukářka (*Lophophanes cristatus*), sýkora babka (*Poecile palustris*), sýkora lužní (*Poecile montanus*), šoupálek dlouhoprstý (*Cerhia familiaris*), brhlík lesní (*Sitta europaea*), rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*), lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*) a lejsek černohlavý (*Ficedula hypoleuca*). K omezení mezidruhové i vnitrodruhové konkurence a také konkurenčního tlaku ostatních dutinových živočichů je nutné s hnízdními budkami průběžně pracovat a vedle jejich údržby zajistit v souladu s měnícími se lokálními podmínkami jejich výhodnou expozici a hustotu.

K ustálení vývoje společenstva dutinových pěvců dochází nejdříve po 10 letech podpory, kdy jsou současně stlačeny populace hlavní kořisti a potravní nabídka zásadně ovlivňuje počty hnízdících párů i průběh a úspěšnost hnízdění. V Jizerských horách (800 m n. m.) u nasycených populací běžných druhů sýkor stoupá podíl nehnízdících jedinců za nepříznivých klimatických, a tím i trofických, podmínek až k 90 %. Takto snížený počet hnízdících párů tu odchovával v klimaticky nepříznivé sezoně 2013 mladé stejně úspěšně jako v oblasti Královéhradecka (250 m n. m.) se ztrátou 31 %. Horské populace sýkor navíc výborně reagují na rozvoj hmyzu v letním období, kdy např. v r. 2014 úspěšnost pozdních, náhradních nebo druhých snůšek dosahovala 86 %, zatímco z prvního hnízdění bylo úspěšných pouze 46 %. Do výsledku v horské oblasti se promítl snížený predanční tlak. Ten dosáhl v celé populaci 7 %, zatímco populace v nížině Královéhradecka čelila 17 % predaci. Úspěšnost hnízdění dutinových pěvců je velmi proměnlivá. Kromě dostatku potravní nabídky se tu promítá především intenzita predace ze strany kun, které mohou v některých menších lokalitách zlikvidovat až 100 % hnízd. V průměru velkých celků níže položených oblastí však intenzivní predace nepřesahuje hodnoty kolem 25 %, v horských lesích pak 13 %.

Intenzita vyhledávání kořisti kunami v dutinách je odvozena od aktuálních hustot drobných hlodavců v domovském okrsku. V letech s vysokou početností drobných savců výrazně klesá. V bučinách Jizerských hor dochází místy ke zvýšenému konkurenčnímu tlaku ze strany plcha velkého. Počet zničených hnízd dutinových pěvců plchem tu nepřesahuje 7 %. Doplněním dalších budek do prostoru lze těmto ztrátám dobře čelit. Ptáci tak mají možnost náhradního zahnízdění v blízkosti dutinky obsazené hlodavcem a z 80 % bývají úspěšní.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

The aim of the nesting support is mainly the strengthening of the populations of the common hole-nesters such as Tits, Flycatchers, Nuthatches, Treecreepers and Redstarts) that leads to the escalation of the predation pressure on some insect groups in the forest environment. The long-term nesting support of those species leads to the gradual saturation of their subpopulations which considerably suppress some of the insect species and copy the food supply. The increased competition projects itself in the breeding success of those species but doesn't restrict the further development of the population as a whole. The losses caused by the predation (mostly by pine-martins) does not endanger the population abundance in large areas even if in small areas the predation run to 100%. The high density of the nest-boxes decreases the impacts of the competition for the nest-holes as well as the predation.

ATLAS HNÍZDNÍHO ROZŠÍŘENÍ PTÁKŮ KRKONOŠ 2012–2014

Atlas of breeding birds in the Giant Mts in 2012–2014

Jiří FLOUSEK

Správa Krkonošského národního parku, 543 01 Vrchlabí, jflousek@krnap.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

V letech 2012–14 proběhlo na území českých a polských Krkonoš a v jejich nejbližším podhůří (celkem 962 km²) druhé mapování hnízdního rozšíření ptáků, které opakovalo projekt z období 1991–1994. Ptáci byli mapováni v 471 kvadrátech o rozměrech 1,5x1,4 km, údaje o jejich výskytu byly získány metodou časového druhového seznamu (celkem 9 hodinových kontrol). Početnost byla zjišťována bodovou metodou na 960 bodech (celkem 6 návštěv po 5 minutách sčítání). Takto získaná data byla doplněna o výsledky nočního nahrávání hlasů, výstupy systematického sledování vybraných druhů a četná náhodná pozorování. Data byla zpracována mimo jiné i s pomocí modelování.

Zjištěno bylo 194 druhů ptáků, z nichž 149 prokazatelně nebo pravděpodobně hnízdilo a výskyt dalších 13 druhů odpovídal kategorii možného hnízdění. Celkem 32 druhů nehnízdilo, většina z nich sledovaným územím pouze protahovala, dva z nich patrně unikly ze zajetí. Plných 90 druhů patří ke zvláště chráněným v ČR (kriticky ohrožené 19, silně ohrožené 45, ohrožené 26), 46 druhů (35 hnízdících, 11 migrujících) je zařazeno v příloze I evropské směrnice o ochraně ptáků. Celková denzita dosáhla 518–649 hnízdících párů na 1 km² krajiny.

Počet druhů s prokázaným, pravděpodobným a možným hnízděním byl na srovnatelném území (940 km²) nižší než před 20 lety (159, resp. 164 sp.). Od minulého mapování vymizely dva hnízdící druhy (*Tetrao urogallus*, *Podiceps grisegena*), dalších 7 druhů s minule předpokládaným nebo možným hnízděním nebylo nyní zjištěno. Nově bylo zaznamenáno 11 druhů (např. *Anser anser*, *Botaurus stellaris*, *Grus grus*, *Picoides tridactylus* nebo *Emberiza calandra*).

Počet hnízdících druhů v jednotlivých kvadrátech se pohyboval mezi 23–101 a byl významně ovlivněn nadmořskou výškou a rozmanitostí prostředí – diverzita ptáků klesala s rostoucí nadmořskou výškou a naopak stoupala s rostoucí diverzitou krajinných prvků. Počty druhů klesaly od podhůří (většinou 60–70 sp.) po vrcholové partie Krkonoš (většinou 35–50 sp.). Nízký počet druhů (pod 40) byl zaznamenán v kvadrátech s převahou souvislých lesních porostů a v kvadrátech nad horní hranicí lesa, naopak nejvyšší počet (nad 80 sp.) hnízdil v území s mokřadními biotopy. S rostoucí nadmořskou výškou mapovaných kvadrátů vzrůstala regionální vzácnost a stupeň ochrany ptáků. Vysoké polohy Krkonoš se svým drsným klimatem tak hostí méně druhů než mírnější nižší polohy, ale tyto druhy jsou v rámci ČR vzácnější a těší se vyššímu stupni zákonné ochrany.

Mezi 42 druhy se statisticky významnými trendy početnosti bylo 13 dlouhodobě stabilních, hnízdní populace 20 druhů vzrůstala (např. *Columba palumbus*, *Periparus ater*, *Sylvia atricapilla*) a u 9 druhů klesala (např. *Phylloscopus sibilatrix*, *Phoenicurus ochruros*, *Anthus trivialis*).

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

The 2nd atlas mapping of breeding birds was conducted in the Czech-Polish Giant Mts in 2012–2014 (962 km², 340–1603 m a.s.l.), repeating a similar project after 20 years. Altogether 194 species were found (confirmed and probable breeding: 149 sp., possible breeding: 13 sp.). Since the last atlas, two breeding species disappeared (*Tetrao urogallus*, *Podiceps grisegena*), while another 7 species with previously probable or possible breeding were not found now. On the contrary, 11 new species were observed (e.g. *Anser anser*, *Botaurus stellaris*, *Grus grus*, *Picoides tridactylus* and *Emberiza calandra*).

VRABEC DOMÁCÍ – NOVÁ CELEBRITA EVROPSKÉ ORNITOLOGIE

The House Sparrow – the new celebrity of European ornithology

Jan HAVLÍČEK & Roman FUCHS

Katedra zoologie, PřF JU v Českých Budějovicích, Branišovská 31, 370 05 České Budějovice, JanHavlicek.cz@gmail.com

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Vrabec domácí (*Passer domesticus*) patří mezi nejznámější ptačí druhy žijící na našem území. Značnou popularitu získal také díky rapidnímu úbytku početnosti, který byl v některých velkých městech zjištěn již na počátku minulého století, podrobně byl ale zdokumentován až v posledních desetiletích, a to téměř na celém území jeho areálu. Nejdrastičtější změny byly zaznamenány ve velkých západoevropských městech. V celé Evropě byl zjištěn úbytek o cca 60 % a v České republice o cca 40 %. Ačkoli bylo problematice mizení vrabce domácího věnováno mnoho úsilí, nebyl jednoznačný princip změn dosud odhalen a z vrabce se postupně stal modelový druh typický jak pro zemědělskou krajinu, tak i městské prostředí. Mezi nejčastěji zmiňované potenciální příčiny jeho úbytku patří modernizace zemědělství charakterizovaná používáním účinnějších pesticidů, bezztrátové techniky, snižování počtu farem a dobytka, dále pak změny socioekonomického statutu obyvatelstva, spojované s lepší péčí o veřejnou zeleň, rušení domácích chovů drůbeže, a v některých případech je také uváděna predace a nedostatek hnízdních příležitostí.

V našich studiích jsme se zaměřili především na vliv zemědělského hospodaření a za pomoci spolupracovníků z pracovní skupiny ČSO pro vrabce domácího a další synantropní druhy jsme prováděli v letech 2010–2015 mapování ptáků v lidských sídlech. Z výsledků vyplývá, že přítomnost zemědělských objektů (bývalá JZD) na sledovaných lokalitách pozitivně ovlivňuje početnost vrabce domácího, a to jak v zimním, tak i hnízdním období. Důležitým faktorem je také přítomnost chovů domácích zvířat, naopak negativně se projevuje zvyšující se nadmořská výška. Při zjišťování konkrétních potravních stanovišť využívaných při krmení mláďat v typickém vesnickém a městském prostředí jsme dále zjistili, že vrabci preferují biotopy typické právě pro zemědělské objekty, jako jsou např. ruderalní porosty, dále pak chovy drůbeže, naopak ale příliš nevyužívají chovy dobytka (narozdíl od zimního období). Preferovány jsou také dřeviny a ve městech jsou často využívány také popelnice. Rozdíly ve vzdálenosti využívaných stanovišť a velikostí potravních okrsků pak naznačují, že existují rozdíly v dostupnosti potravy v různých sídlech, což podporuje zjištění dřívějších studií ze zahraničí.

Naše další studie budou zaměřené na rozbor kvality potravy na různých lokalitách s využitím analýzy stabilních izotopů v peří mláďat a také na genetickou strukturu jednotlivých populací s ohledem na dostupnost potravy danou typem zemědělského hospodaření, stupněm urbanizace apod.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

The House Sparrow (*Passer domesticus*) is one of the most well-known and widespread bird species which has recently become famous for its dramatic decline in abundance and distribution across most of its European range during the last few decades. In our studies we focused on the importance of dairy farms (former collective farms) and home poultry keepings on the abundance of the House Sparrow. Additionally we study utilisation of potential feeding habitats in urban and rural environments. Our future studies will focus on research of composition of House Sparrow's diet in different settlements using the stable-isotopes analysis and the impact of ecological factors (urbanisation, farming practices etc.) on the genetic structure among different populations.

MONITORING JESTŘÁBA LESNÍHO – METODY, VÝSLEDKY, TRENDY

Monitoring of the Goshawk – methods, results and trends

Václav HLAVÁČ

Kamenická 1648, 58001 Havlíčkův Brod

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Jestřáb lesní patří ke skrytě žijícím druhům, jehož skutečnou hnízdní hustotu není snadné zjistit. Zvláště v oblastech s vyšším zastoupením jehličnatých lesů dokáže při použití běžných monitorovacích metod snadno unikat pozornosti. Jestřáb je přitom typickým konfliktním druhem, u něhož je znalost aktuální početnosti a populačního vývoje velmi důležitá. Úspěšný monitoring hnízdní hustoty je podmíněn použitím vhodných metod, které umožní zjištění všech hnízdících párů na sledované ploše. Jako nejspolehlivější a časově nejefektivnější se jeví metoda prověřování potenciálních hnízdišť v době toku (obvykle březen) v době krátce před svítáním, kdy se jestřábi pravidelně ozývají z hnízda nebo z blízkého okolí. V období inkubace snůšky a výchovy mláďat je ověření již obtížnější a časově náročnější (vodítkem může být nálezy vypelichaných velkých per, pozorování dospělých ptáků s potravou, hlasové projevy při předávání potravy apod.) Výrazně spolehlivější výsledky než fyzické návštěvy poskytuje využití záznamové techniky (tzv. akustický monitoring).

Monitoringu jestřába se již pět let věnuje Skupina pro ochranu a výzkum dravců a sov. Sledování probíhající na deseti plochách o celkové rozloze cca 1000 km² ukazuje trvalý pokles početnosti. Vývoj hnízdní hustoty (v párech na 100 km²) za celé období monitoringu: r. 2010 – 4,60, r. 2011 – 3,98, r. 2012 – 3,75, r. 2013 – 3,10 a r. 2013 – a 1,27 párů/100 km². Sestupný trend v posledních letech je avizován i z dalších oblastí (V. Škorpíková z oblasti Znojemska, J. Chavko ze Slovenska (in verb.) apod.)

Výsledky monitoringu signalizují pokles početnosti jestřába lesního na většině monitorovacích ploch. Je zřejmé, že druh vyžaduje do budoucna výrazně zvýšenou pozornost. Ta by měla být věnována nejen monitoringu, ale také sledování příčin ohrožení a jejich řešení. Otázkou je také zvýšení stupně zákonné ochrany.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

The Goshawk is a very cryptic species and it is particularly difficult to assess its real breeding density. At the same time, the Goshawk is a very typical „conflict“ species and the knowledge of its actual population density and development is crucial. The success of the monitoring of the breeding density is undermined by the use of suitable methods. The most reliable and also time-efficient method is the method of checking the potential nesting sites during mating period shortly before dawn, when goshawks regularly call. The monitoring carried out in 10 study areas in the total area of 1000 km² during 5 years shows a steady decrease of the numbers of goshawks.

CO NÁM PROZRADILY GEOLOKÁTORY O ZIMOVÍŠTÍCH RÁKOSNÍKŮ OBECNÝCH (*ACROCEPHALUS SCIRPACEUS*) A RÁKOSNÍKŮ VELKÝCH (*A. ARUNDINACEUS*)?

What geolocators told us about wintering grounds of Reed Warblers (*Acrocephalus scirpaceus*) and Great Reed Warblers (*Acrocephalus arundinaceus*)?

Jaroslav KOLEČEK¹, Petr PROCHÁZKA¹, Naglaa EL-ARABANY², Maja
TARKA², Mihaela ILIEVA³, Steffen HAHN⁴, Marcel HONZA¹, Javier DE LA
PUENTE⁵, Ana BERMEJO⁵, Arzu GÜRSOY⁶, Staffan BENSCH², Pavel
ZEHTINDJIEV³, Dennis HASSELQUIST², Bengt HANSSON²

¹Ústav biologie obratlovců Akademie věd ČR, v. v. i., Květná 8, CZ-60365 Brno, j.kolecek@gmail.com; ²Department of Biology, Centre for Animal Movement Research, Lund University, SE-22362 Lund, Švédsko; ³Institute of Biodiversity and Ecosystem Research, Bulgarian Academy of Sciences, 2 Gagarin str., 1113 Sofia, Bulharsko; ⁴Department of Bird Migration, Swiss Ornithological Institute, Seerose 1, CH-6204 Sempach, Švýcarsko; ⁵Área de Estudio y Seguimiento de Aves. SEO/BirdLife, C/ Melquiades Biencinto 34, E-24053 Madrid, Španělsko; ⁶Department of Biology, Faculty of Arts and Sciences, University of Ondokuz Mayıs, Samsun, Turecko

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Studium migrace drobných druhů pěvců bylo usnadněno nástupem miniaturních elektronických geolokátorů. Několik desetin gramu vážící přístroj má pták popruhy upevněný na zádech; v několikaminutových intervalech zaznamenává intenzitu světla, z níž lze stanovit čas západu a východu slunce, a tím délku dne (poté zeměpisnou šířku) a čas pravého poledne a půlnoci (určující pro zeměpisnou délku). Záznam je ovlivněn různými faktory (počasí, chování ptáka, geomorfologie...), proto lze polohu jedince určit s přesností do několika stovek km, což je u ptáků migrujících mezi kontinenty dostačující. Aby mohl mít geolokátor minimální hmotnost a nespotřebovával mnoho energie, data nevysílá, ale ukládá. Výzkumník musí sledovaného jedince znovu odchytit a data stáhnout, což použitelnost metody limituje.

V letech 2011–2014 jsme identifikovali zimoviště 12 dospělých rákosníků obecných (*Acrocephalus scirpaceus*) z Německa a Česka a 28 dospělých rákosníků velkých (*A. arundinaceus*) ze Španělska, Švédska, Česka, Bulharska a Turecka. Všech 6 německých a 4 jihomoravských rákosníků obecní táhli jihozápadní tahovou cestou do tropické západní Afriky, 2 jihomoravští ale zvolili jihovýchodní cestu na zimoviště ve střední Africe. Rákosníci velcí ze všech populací táhli na podzim přibližně jižním směrem, jejich zimoviště, ležící napříč subsaharskou Afrikou, se částečně překrývala a měla podobnou zeměpisnou délku jako hnízdiště. Ptáci ze Španělska ($n = 3$) tak zimovali na západním pobřeží Guinejského zálivu, příslušníci švédské a české populace ($n = 9$ a 8) v západní a střední Africe, rákosníci velcí z Bulharska ($n = 4$) ve střední a východní Africe a ptáci z Turecka ($n = 4$) pobývali na východoafrických zimovištích. V jarním období táhli rákosníci velcí podobným směrem jako na podzim s výjimkou bulharských a tureckých ptáků, kteří táhli oklikou přes Arabský poloostrov. Analýza dat z geolokátorů potvrdila přítomnost tahového rozhraní u rákosníků obecných na jihovýchodní Moravě a odhalila dosud neznámá zimoviště bulharských a tureckých rákosníků velkých a místa jejich tahových zastávek. Práce byla podpořena Grantovou agenturou České republiky (projekt GA13-06451S).

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

Using geolocators we tracked 12 adult Reed and 28 adult Great Reed Warblers breeding in six regions (Spain, Germany, Sweden, Czech Republic, Bulgaria and Turkey) to their sub-Saharan non-breeding grounds. Whereas German Reed Warblers utilized the western migratory flyway, Czech birds chose both eastern as well as western route. Great Reed Warblers roughly maintained the longitude of breeding sites in their African wintering areas with some overlap between individual populations.

SILNÁ VÄZBA DRUHOV RODU *PARUS* NA ZIMNÉ POTRAVNÉ TERITÓRIÁ DOKÁZANÁ TERÉNNYM EXPERIMENTOM

Strong bond of the *Parus* genus with the winter forage areas proved by a field experiment

Anton KRIŠTÍN & Peter KAŇUCH

Ústav ekológie lesa SAV, L. Štúra 2, Zvolen, Slovensk; kristin@savzv.sk

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Teritorialita je typickým znakom mnohých druhov živočíchov a pomáha zabezpečovať zdroje pre ich prežívanie. Rezidentné druhy vtákov si bránia a udržujú väčšie teritória v zime ako počas hniezdenia, no stupeň ich vernosti k takýmto zimným domovským okrskom je málo známy.

Počas dvoch zimných sezón sme uskutočnili translokačný (homing) terénny experiment s dvomi druhmi sýkoriek (*Parus major* a *Cyanistes caeruleus*). Počas 40 odchyto (jeden odchyt týždenne na oboch lokalitách) sme vyhodnotili vernosť domovskej lokality u 267 opakovane odchytených vtákov (21,6 %) celkove z 1239 chytených a translokovaných. Translokácia vtákov medzi dvoma lokalitami (bukovo jedľový les a ekoton dubovo hrabového lesa a záhrad), vzdialenými 7,8 km dokázala silnú väzbu na zimné potravné teritórium, pričom oba druhy sa vracali v priemere po 4 týždňoch. Väčšia návratnosť na pôvodnú lokalitu bola zistená u *C. caeruleus* ako u *P. major* (45,7 % vs. 32,5 % retrapov, $p = 0,048$). Viac jedincov sa vrátilo na pôvodnú lokalitu odchyty z ekotonu (ktorý zahŕňoval aj záhrady s krmidlami) ako zo zmiešaného lesa (40,9 % vs. 29,2 %, $p = 0,049$). Druh *C. caeruleus* sa vracal na domovskú lokalitu približne o týždeň rýchlejšie ako *P. major* a podobné priemerné rozdiely boli zistené aj pri porovnaní samcov a samíc oboch druhov (Kaplan-Meierova štatistika). Parametrický regresný model prežívania nezistil signifikantný rozdiel v rýchlosti návratu na domovskú lokalitu medzi druhmi, ale samce oboch druhov sa vracali signifikantne rýchlejšie ako samice ($p = 0,001$). Navyše, vtáky pochádzajúce z ekotonu sa vracali domov rýchlejšie ako vtáky zo zmiešaného lesa ($p = 0,011$) a interakcia týchto dvoch faktorov tiež ukázala signifikantný vplyv v tomto modeli ($p = 0,006$). Napriek menšiemu objemu dát naše výsledky ukazujú, že zimná teritorialita je významnou behaviorálnou vlastnosťou sledovaných (semi)rezidentných lesných druhov vtákov v strednej Európe a je ovplyvňovaná rôznymi faktormi.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

During two winter seasons a homing field experiment was carried out in two *Parus* species (*Parus major* and *Cyanistes caeruleus*). During 40 catching sessions (1 catching/week on both localities) we evaluated the fidelity to the home locality in 267 repeatedly caught birds (21,6%) from the total amount of 1239 caught and translocated birds. Even with a smaller amount of data our results show that the winter territoriality is an important behavioural characteristic of the monitored (semi)residential forest bird species in central Europe and is influenced by many different factors.

ČASOPROSTOROVÁ VARIABILITA V MOHUTNOSTI VÝSTELKY HNÍZDA: JAK ŘEŠIT TRADE-OFF MEZI TERMOREGULACÍ A NÁPADNOSTÍ PRO PREDÁTORY?

**Nest-lining magnitude variability in time and space: how to solve
the trade-off between good thermoregulation and conspicuousness
for predators?**

Vojtěch KUBELKA ¹, Martin SLÁDEČEK ¹ & Miroslav ŠÁLEK ²

¹ Přírodovědecká fakulta UK, katedra ekologie, Viničná 7, CZ-128 44, Praha 2;
kubelkav@gmail.com

² Fakulta životního prostředí ČZU v Praze, katedra ekologie, Kamýcká 129, CZ-165 21
Praha 6

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

U většiny ptáků hnízdících na zemi tvoří výstelku hnízda často suchá stébla a stonky rostlin, představující teplotně izolační a mechanicky ochrannou vrstvu inkubované snůšky. Na druhou stranu u druhů, jejichž hnízda jsou častým objektem predace, hraje důležitou roli dobré ukrytí hnízda a jeho celková nenápadnost. Mohutná výstelka však může hnízdo velmi zviditelňovat a vést ke zvýšenému riziku jeho predace. V takovém případě se výstelka stává předmětem *trade-off* při rozhodování hnízdících ptáků zdali důkladně vystlat hnízdo a posílit jeho termoregulační funkci, nebo volit sporou výstelku snižující nápadnost hnízda. To představuje možnosti sledovat vliv řady faktorů na jeden z projevů individuální behaviorální plasticity hnízdících ptáků s možnými důsledky pro úspěšnost hnízdění.

V otevřené krajině na zemi hnízdící čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*), bahňák s variabilní mohutností hnízdní výstelky a vysokou mírou predace hnízd, je vhodným modelovým druhem pro studium *trade-off* mezi termoregulační a antipredační funkcí výstelky hnízda. Na 18 reálných čejčích hnízdech v roce 2014 byla potvrzena termoregulační funkce výstelky, kdy hnízda s mohutnější výstelkou signifikantně pomaleji ztrácela teplo. Zároveň experimentální manipulace velikostí výstelky na fotografiích 20 hnízd ukázala, že mohutnější výstelka zvyšuje viditelnost hnízda, a tudíž činí hnízdo nápadnějším pro potenciální predátory. Následně byla podrobně analyzována časoprostorová patrnost mohutnosti výstelky u více jak 600 reálných čejčích hnízd na Českobudějovicku v letech 2010–2015. Kterak mohutnost hnízdní výsledky závisí na roku, lokalitě, hnízdním biotopu, vlhkosti stanoviště, načasování hnízdění a dalších parametrech bude diskutováno v průběhu prezentace společně s důsledky pro riziko predace hnízda.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The Northern Lapwing (*Vanellus vanellus*) with highly variable massiveness of nest-lining and high risk of nest predation is a suitable model species for exploring trade-off between thermoregulatory and anti-predatory function of the nest-lining. We confirmed the thermoregulatory function of the nest-lining, when nests with more massive nest-lining lost heat more slowly in comparison to nests with scanty nest-lining on 18 real lapwing nests in 2014. Further experimental manipulation of nest-lining on photos of 20 nest has showed, that more massive nest-lining increases visibility of the nest and renders it to be more easily detectable for predators. Consequently we have analysed time and spatial variability of nest-lining in more than 600 real lapwing nests in South Bohemia, Czech Republic during 2010–2015.

How the massiveness of nest-lining is related to the year, locality, breeding habitat, locality wetness, timing of breeding, breeding colony size and position of the nest in the colony will be discussed during the presentation together with consequences for risk of nest predation.

PŘÍBĚH JEDNOHO HNÍZDA LUŇÁKŮ

A story of the kite nest

Ivan LITERÁK¹, Hynek MATUŠÍK², Luboš PEŠKE³

¹ Ústav biologie a chorob volně žijících zvířat, Fakulta veterinární hygieny a ekologie, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, Palackého tř. 1/3, 612 42 Brno, literaki@vfu.cz;

² Skupina pro ochranu a výzkum dravců a sov (SOVDS) při České společnosti ornitologické (ČSO), 687 13 Březolupy 324, hynekmb@centrum.cz;

³ Moskevská 61, 101 00 Praha 10, lpeske@seznam.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

V rámci rodu *Milvus* Lacépède, 1799 se v Evropě sympatricky vyskytují druhy luňák červený (*Milvus milvus*) a luňák hnědý (*Milvus migrans*). Odhady pro rok 2013 počtu hnízdících párů v Česku byly 165–185 (trend stoupající) pro luňáka červeného a 55–65 (trend stabilní) pro luňáka hnědého (Landsfeld, 2014). V r. 2014 bylo zaregistrováno (prokázáno či předpokládáno) 104 hnízd luňáka červeného (Rak, 2015) a 35 hnízd luňáka hnědého (Gahura, 2015). My jsme detailně sledovali hnízdění luňáků na jednom hnízdě na jižní Moravě v letech 2012 až 2015.

Hnízdo se nachází v Bzenecké Doubravě mezi Strážnicí a Bzencem. V r. 2012 ho postavili luňáci hnědí na jasanu ve výšce 26 m v lužním lesním porostu v blízkosti řeky Moravy a přilehlého pole. V r. 2012 na hnízdě hnízdil pár luňáků hnědých, který měl 3 mláďata. V r. 2013 hnízdo obsadil smíšený pár: samice luňáka červeného a samec luňáka hnědého. Oba rodiče ze smíšeného páru pečovali o 3 mláďata standardním způsobem a mláďata zdárně prospívala. Zbarvení mláďat bylo mezi zbarvením luňáků hnědých a luňáků červených a zbarvením se mláďata navzájem odlišovala. Několik dní před vyvedením bylo hnízdo napadeno jestřábem lesním (*Accipiter gentilis*), který jedno z mláďat ulovil. Dvě zbývající mláďata byla úspěšně vyvedena. V r. 2014 na hnízdě zahnízdil pár luňáků červených, který měl 2 mláďata. Obě mláďata byla označena zařízením k telemetrickému sledování. Během pohnízdí doby se jedno mládě (samec) přesunovalo na jihozápad a jeho život zřejmě skončil v září 2014 na Sardinii (poslední lokace). Druhé mládě (samice) se přesunovalo také na jihozápad a za zimoviště si zvolilo severovýchod Chorvatska. V následujícím roce se tento jedinec během hnízdí doby pohyboval v širším okolí hnízdiště, ale nehnízdil. V r. 2015 na námi sledovaném hnízdě zahnízdil pár luňáků hnědých, který měl 3 mláďata.

Luňáci hnědí a luňáci červení mívají hnízda blízko u sebe, na jižní Moravě si oba druhy luňáků v následujících hnízdních sezónách mohou svá hnízda navzájem vyměňovat.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

There are two sympatric kite species of the genus *Milvus* Lacépède, 1799 in Europe. Both red kites (*Milvus milvus*) and black kites (*Milvus migrans*) belong to rare birds nesting in the Czech Republic. We observed kites on the nest in southeastern part of the Czech Republic. In 2012, 2013, 2014, and 2015 a pair of black kites, a mix pair of black and red kites, a pair of red kites, and a pair of black kites were nesting on this nest, respectively.

VÝVOJ HNÍZDNÍCH POPULACÍ POTÁPIVÝCH KACHEN V ČESKÉ REPUBLICE: VLIV MANAGEMENTU RYBNÍKŮ

The long-term changes in diving duck populations in the Czech Republic: effect of fishpond management

Petr MUSIL, Zuzana MUSILOVÁ, Klára POLÁKOVÁ

*Katedra ekologie, Fakulta životního prostředí, Česká zemědělská universita, Kamýcká
1176, CZ-165 21 Praha 6 – Suchbátka, musil@fzp.czu.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Hnízdní populace potápivých kachen prodělaly na našem území rozsáhlé dlouhodobé změny. Ještě před 150 lety nebyl žádný druh potápivých kachen běžněji rozšířeným hnízdícím druhem. Od konce 19. a zejména od 1. pol. 20. stol. začíná šíření původně severovýchodních druhů, jimiž byli polák velký a polák chocholačka. V průběhu 20. stol. se na našem území výrazně zvětšil areál i počet hnízdících párů rzohlavky rudobílé a hohla severního. Prvně jmenovaný druh se rozšířil z jihu, druhý naopak ze severu. Početnost poláka velkého a zejména poláka chocholačky od 30. let 20. stol. intenzivně narůstala až do konce 70. let 20. stol., kdy se polák chocholačka stal zřejmě nejpočetněji hnízdícím druhem kachen. Pak však nastal prudký zlom početnosti obou sledovaných druhů, přičemž se početnost hnízdících populací u poláka chocholačky snížila dokonce až na cca 13 % stavu z přelomu 70. a 80. let 20. stol. Tento jev lze doložit recentně provedenou analýzou výsledků sčítání na 273 rybnících jižních a středních Čech.

Výsledky sledování individuálně značených jedinců dokládají 2 hlavní demografické mechanismy poklesu populací potápivých kachen: nízká reprodukční úspěšnost (zejména ve fázi přežívání mláďat) a následná emigrace neúspěšně hnízdících samic. Toto vše je důsledkem snížení potravní nabídky pro bentofágní druhy v podmínkách intenzivně obhospodařovaných rybníků s vysokými denzitami rybích obsádek, nedostatkem přirozené potravy a nízkou průhledností vody.

Současně však v posledních cca 15–20 letech můžeme pozorovat šíření hohla severního a rzohlavky rudobílé do nových hnízdících oblastí v rámci ČR. Každý rok monitorování početnosti a reprodukční úspěšnosti však může přinášet nová překvapení. V roce 2015 byla naopak reprodukční úspěšnost poláka chocholačky nadprůměrně vysoká; u poláka velkého byla zjištěna silně vychýlená populační struktura (několikanásobná převaha samců nad samicemi a následně pak nižší reprodukční úspěšnost). A konečně, po několika letech bylo na Pardubicku opětovně prokázáno úspěšné hnízdění poláka malého. Příklady rybníka Černý Nadýmač na Pardubicku i rybníka Rod na Třeboňsku dokládají, že cílený management (zejména alternativní rybí obsádky) mohou výrazně přispět ke zvýšení reprodukční úspěšnosti potápivých kachen. Tyto jevy je však nutno i nadále sledovat a vyhodnocovat.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

The changes in breeding population size of waterbirds reflect changes in feeding conditions in eutroficated fishponds. The grazing effect of fish (especially Carp) has been recognised as a key factor affecting benthic and plankton communities, the extent of littoral vegetation, and consequently water transparency and chemistry. Therefore, feeding specialization seems the most important factor affecting inter-specific differences in long-term trends (1981–2013) of breeding populations in South Bohemia (Czech Republic), ranging from significant increase in herbivorous, such as Red-crested Pochard to significant decrease in benthophagous waterbirds such as Common Pochard, Tufted Duck and Goldeneye. The highest rate of decrease was found in Tufted Ducks which numbers decreased up to 12.9 % from 1981 to 2013. We assess that low breeding success affect high level of emigration and consequently decrease in breeding population size of diving duck in fishpond regions in the Czech Republic.

**DLOUHODOBÉ LOKÁLNÍ ZMĚNY POČETNOSTI A DRUHOVÉ
DIVERZITY ZIMUJÍCÍCH VODNÍCH PTÁKŮ:
VLIV OCHRANY LOKALIT A TEPLOTNÍCH PODMÍNEK**

**Long-term trends, total numbers and species richness of increasing
waterbird populations: the effect of site protection and temperature**

Zuzana^a MUSILOVÁ, Petr^a MUSIL, Jan^a ZOUHAR^b, Dušan^c ROMPORTL

^a *Katedra ekologie, Fakulta životního prostředí, Česká zemědělská universita,
Kamýcká 1176, CZ-165 21 Praha 6 – Suchbát, musilovaz@fzp.czu.cz*

^b *Katedra ekonometrie, Fakulta informatiky a statistiky, Vysoká škola Ekonomická,
Praha, nám. W. Churchilla 4, CZ-130 67 Praha 3*

^c *Katedra fyzické geografie a geoekologie, Přírodovědecká fakulta. Universita Karlova,
Albertov 6, CZ-128 43 Praha 2*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Přestože Česká republika leží na okraji zimního areálu mnohých druhů vodních ptáků, její význam v posledních letech v důsledku klimatických změn roste. Existují studie hodnotící změny distribuce na úrovni tahové populace, ovšem detailní analýzy na úrovni jednotlivých lokalit chybí.

V příspěvku jsme se zaměřili na hodnocení vlivu ochrany lokalit a lokalit schopných zmírnit dopad chladných zimních podmínek (tekoucí vody, městská zástavba, teplejší oblasti, lokality s vyšším podílem mokřadů v okolí) na celkovou početnost a druhovou diverzitu zimujících vodních ptáků a jejich trend. Hodnocena byla data z 532 lokalit sčítaných v rámci Mezinárodního sčítání vodních ptáků z let 1966–2013. Na většině lokalit převládá nárůst početnosti i druhové diversity. Zjistili jsme statisticky průkazný vliv lokalit zmírňujících dopad chladných zimních podmínek. Celková početnost, druhová diversity i trend početnosti narůstaly na tekoucích vodách. Dále celková početnost a diversity narůstala v teplejších oblastech a na lokalitách s vyšším podílem mokřadů v okolí. Celková početnost narůstala ve městech. Ochrana lokalit se ukázala jako nevýznamná z hlediska početnosti, druhové diversity i jejich trendu.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

Using mid-January wintering waterbird counts from 532 sites over 48 years (1966–2013), this presentation assesses the role of 'cold-weather refuges', i.e. sites reducing winter harshness (e.g. running waters, urban areas, warmer sites and those with higher proportions of wetlands in their surroundings), and a site's protection status, for species richness, total numbers and their trends at site level. We show the high importance of cold-weather refuges: running waters for total numbers, species richness and trend in total numbers; warmer areas and higher proportions of wetlands in surroundings for total numbers and species richness; and urban areas for total numbers. However, site legislative safeguards, e.g. declaration as Nature Reserves and SPAs, show no significant effects at all. Thus the effect of temperature and presence of cold-weather refuges (sites reducing winter harshness) indicates a higher relevance for the increasing wintering waterbirds on the edge of wintering ranges than reduced human development pressures.

VLIV VELIKOSTI BUDKY NA HNÍZDNÍ A ZIMNÍ OBSAZENOST SÝKOROU KOŇADROU (*PARUS MAJOR*)

Effect of nest-box size on breeding and wintering occupancy by Great Tit (*Parus major*)

Martin PACLÍK¹ & Zdeněk TYLLER²

¹ Muzeum východních Čech, Eliščino nábřeží 465, 500 01 Hradec Králové;
m.paclik@muzeumhk.cz

² Katedra zoologie a ornitologická laboratoř, Přírodovědecká fakulta Univerzity
Palackého, 17. listopadu 50, 771 46 Olomouc; zdenek.tyller@centrum.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Přirozená variabilita stromových dutin umožňuje ptákům výběr vhodného místa k hnízdění a nocování. V hnízdním období je předpokládána preference větších dutin kvůli možnosti klást větší snůšky a zvyšovat tak svou reprodukční úspěšnost. V zimním období je naopak předpokládán výběr menších dutin z důvodu šetření energií, protože menší prostor nocoviště lze relativně více „zaplnit“ objemem těla. V tomto příspěvku proto testujeme vliv velikosti dutiny na obsazenost sýkorou koňadrou v obou těchto obdobích.

Data byla sbírána v lužním lese Království u Grygova (okres Olomouc) v letech 2013–2015. Cca 230 vyvěšených budek typu sýkorník mělo vnitřní rozměry dna 11,5x12 cm. U poloviny budek (střídavě) jsme experimentálně zmenšili vnitřní prostor dřevěnou vložkou na rozměr dna 8,5x 9 cm. V hnízdním období byla za obsazenou považována budka se zahájenou snůškou, příp. s kompletně postaveným hnízdem. V zimním období byla za obsazenou považována budka s přítomností trusu (hodnoceno na konci února po předchozím vyčištění na začátku listopadu). Pro obě období porovnáváme obsazenost zmenšených a nezmenšených budek při jejich vyrovnané nabídce. V zimním období sice nebyli nocující ptáci rozlišováni do druhu, ale předchozí výzkumy prokázaly více než 90 % dominanci sýkory koňadry mezi nocujícími ptáky.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

We ask for Great Tit's breeding and wintering preferences for large (bottom space 11,5x12 cm) or small nest-boxes (8,5x9 cm) that were equally available to birds in Království floodplain forest (Olomouc district) in the years 2013–2015, totalling ca. 230 nest-boxes.

BOHDANEČSKÝ RYBNÍK – BAGRY, JEŘÁBI A OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Bohdanečský Pond – diggers, cranes and the operation program Environment

Vlastimil PEŘINA

*AOPK ČR, Regionální pracoviště Východní Čechy, Jiráskova 1665, 530 02 Pardubice,
vlastimil.perina@nature.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Přednáška přibližuje historii revitalizačních zásahů v unikátní lokalitě NPR Bohdanečský rybník v období posledních 16 let. Hlavní část je věnována popisu projektu „Dokončení revitalizace Bohdanečského rybníka“, který probíhá v letech 2013–2015 a je podpořen z OPŽP. Prezentovány jsou zkušenosti ze stavby a pozitivní efekty její realizace.

Bohdanečský rybník je největší rybník bývalé pernštejnské rybníční soustavy. Od roku 1993 jsou na území NPR Bohdanečský rybník realizována managementová opatření za účelem udržení a obnovy původních biotopů (kosení slatinných luk, výřezy náletových dřevin, usměrnění rybářského hospodaření). Od roku 1999 zde probíhají rozsáhlé revitalizační zásahy. Poslední etapa revitalizace je realizována v letech 2013–2015 v prostoru Dolanské zátoky a oblasti na východ od Polákova poloostrova. Je prováděna v rámci projektu „Dokončení revitalizace Bohdanečského rybníka“. Práce spočívají v odstraňování dnového sedimentu, úpravách litorálních pásem, budovány jsou soustavy lagun a ostrůvků. Dochází ke zvětšení vodní plochy a výraznému rozčlenění souvislých ploch rákosu. Výrazně jsou redukovány porosty náletových dřevin. Cílem je vytvoření pestré mozaiky biotopů. To přispívá ke zlepšení podmínek pro výskyt a rozmnožování mnoha druhů organismů vázaných na vodní prostředí, zejména měkkýšů, obojživelníků a ptáků.

Celkem bylo vytěženo 150 tis. m³ sedimentu, který je z větší části vyvážen na zemědělské pozemky. Už v průběhu realizace akce došlo k obnovení hnízdní kolonie racka chechtavého. V roce 2014 i 2015 úspěšně vyhnízdlilo několik párů potápek černokrkých. V roce 2015 bylo pozorováno hnízdění dvou párů rybáků obecných.

V Dolanské zátoce byla vytvořena mělká vodní plocha oddělená zemní hrází od zátopy rybníka. Tam, kde o rok dříve byly jen terestrické rákosiny zarůstající vrbami a olšemi s tlupami divokých prasat, je na ploše 12 ha ptačí ráj s velmi pestrými a jemnými přechody voda-souš, s mnoha druhy makrofyt ve vodním sloupci a navazujícím litorálem, kde rákosiny plynule přecházejí do rozsáhlých ploch vysokých a místy nízkých ostřic.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The history of the revitalization actions in the unique National Nature Reserve Bohdanečský Pond in the last 16 years is presented. In the years 2013–2015, the project “Finishing of the revitalization of the Bohdaneč Pond” has been taking place. This project is supported by the Operation program Environment. We present the experiences from the building itself and the positive effects of its realization.

SATELITNÍ TELEMETRIE CHŘÁSTALA POLNÍHO (CREX CREX): VÝSLEDKY

Satellite telemetry of corncrakes (Crex crex): results

Lubomír PEŠKE ¹, Jiří VLČEK ²

¹ Moskevská 61, 101 00 Praha 10, lpeske@seznam.cz

² Krajský úřad Plzeňského kraje, Škroupova 18, 306 13 Plzeň,
jiri.vlcek@plzenskykraj.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Společný česko-německý projekt podporovaný EU a Evropským fondem pro regionální rozvoj (Cíl 3 – Investice do vaší budoucnosti) představoval v letech 2012–2014 nadstavbu dlouholetého sledování populace chřástalů v západních Čechách. Využitím nejmenších dostupných satelitních vysílačů (PTT) systému Argos ke sledování migrace a uplatněním speciálních postupů k přímé lokalizaci a monitoringu aktivity v místech pobytu a na některých tahových zastávkách se podařilo získat unikátní informace o životě tohoto kryptického druhu.

Celkem bylo označeno 12 samců z oblastí Chamu, Šumavy, Českého lesa a Slavkovského lesa, z nichž 3 dosáhli zimovišť v Keni a Zambii. Ptáci označení na časně posekaných loukách zpravidla uskutečnili dlouhé letní přelety (včetně např. odletu až k Baltickému moři), zatímco na biotopově vhodných neskližených plochách zůstávali prakticky až do migrace na přelomu srpna a září na relativně velmi malém prostoru. Migrace do východní Afriky probíhala buď rychlým téměř přímočarým přesunem s nočními přelety o délce až 800 km, nebo volněji s několika delšími zastávkami na vhodných místech, často v téměř suburbánním prostředí. Data dokládají tah přes Středozemní moře, ale i průtah přes vnitrozemí Saudské Arábie. Jako velmi významnou tahovou zastávku jsme identifikovali relativně nové uměle zavlažované plochy v jižním Súdánu mezi Bílým a Modrým Nilem. V jediném případě se podařilo zdokumentovat jarní návrat ze zimovišť samce označeného v Českém lese, na biotopově odlišné stanoviště na alpských horských loukách v Itálii (vzdálenost obou letních teritorií 350 km).

Z jediného sledování je obtížné soudit, zda je nízká filopatrie reprezentativní pro druh, ale výsledky zpětných odchytů kroužkovaných ptáků po roce na stejném místě nejsou početné, což však může částečně souviset i s obecně vyšší mortalitou druhu.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

Joint Czech-German project co-financed by the EU and European Regional Development Fund (Objective 3 – Investing in your future) representing extension of a long-term corncrake monitoring in Western Bohemia was realized in years 2012–2014. The application of smallest satellite Argos transmitters (PTT) for a migration tracking together with a special approach enabling direct localization and activity monitoring of tagged birds in their home ranges and some stop-overs uncovered unique data about live secrets of this cryptic species. Together 12 males was tagged in Cham, Šumava and Český les regions from which three reached their winter-grounds in Kenya and Zambia. Birds from early harvested meadows usually undertook long summer movements while birds from not mowed areas remained in small plots till their migration in August/September. Migration to eastern Africa was realized either by almost direct trajectory with night flights up to 800 km or with few relatively longer stop-overs. We identified important stop-overs in very recently created large irrigated farm lands in south Sudan. In one case, we recorded year-round trip when spring return ended in a new home range far from original one (distance of both summer territories was 350 km).

KDO JE KDO? INDIVIDUÁLNÍ AKUSTICKÝ MONITORING LINDUŠKY LESNÍ

Who is who? Individual acoustic monitoring of Tree Pipit males

Tereza PETRUSKOVÁ¹ & Tomáš BRINKE²

¹ PŘF UK, Katedra ekologie, Viničná 7, 128 44 Praha 2, kumstatova@post.cz

² Zenklova 1234/177, 182 00 Praha 8, brinke@seznam.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Individuální značení zvířat je zásadní při výzkumu chování a ekologie živočichů. V případě ptáků je běžně používáno barevné značení, zejména kroužky, které ovšem zvláště u drobných pěvců a v nepřehledném prostředí nemusí být snadné odečítat. Vhodnou alternativou či doplňkem je sledování jedinců na základě jejich typické vokalizace, ale tento přístup nebyl dosud otestován u druhů se složitějším zpěvem.

Na našem modelovém druhu lindušce lesní (*Anthus trivialis*) jsme ověřili, že akustický monitoring založený na slabikovém repertoáru může být velmi účinný při sledování a detekci jednotlivých samců. Během čtyřleté studie jsme získali na lokalitě v katastru obcí Vižina a Velký Chlumec v Brdské vrchovině přes 600 nahrávek samců (od řady z nich i opakovaně po návratu ze zimoviště). Barevně značení samci byli každoročně nahráváni během hnízdních období a slabikové repertoáry byly zjišťovány ze spektrogramů pro každou nahrávku. Slabikové repertoáry jednoznačně (dle barevného značení) určených samců se lišily a byly stabilní v rámci sezóny i mezi lety. Na základě těchto zjištění jsme ověřili, že lze samce ze studované populace věrohodně identifikovat pouze na základě krátké nahrávky zpěvu (méně než 5 minut), a to včetně těch neznačených. Akustická data tak: 1) odhalila vyšší počet samců na lokalitě než by bylo určeno na základě mapování teritorií dle zpěvu a kroužkování, 2) ukázala velkou dynamiku v obsazení teritorií v rámci sezóny, 3) umožnila rychlou identifikaci navrátilších se samců, včetně těch neokroužkovaných, 4) zlepšila celkový odhad počtu samců na lokalitě a doby, po kterou se zde zdrželi.

Naše výsledky naznačují, že některé běžně používané metody mohou významně podhodnocovat počty návratnosti u migrujících druhů. A je zjevné, že individuální akustický monitoring lze uplatnit i na druhy se složitějším zpěvem, pokud je repertoár stabilní. Výhodný může být zejména v nepřehledném prostředí anebo pro druhy citlivé na manipulaci.

ABSTRAKT – ORAL PRESENTATIONS

On the example of the Tree Pipit (*Anthus trivialis*) we demonstrate that acoustic monitoring based on the syllable repertoire can be very efficient tool for individual recognition. During a four-year study, we obtained over 600 recordings from males from one study population (a number of them returning after winter). Males banded with colour rings were repeatedly recorded throughout the seasons, and syllable repertoires were determined from spectrograms for each recording. The repertoire of each unambiguously identified male was distinct and stable within as well as between seasons. Based on the congruence between spectrogram-based and ring-based identification, we thus inferred that reliable identification of singing males in the studied population (including non-ringed ones) was possible from assessing a repertoire and song syntax of less than 5 minute recording. The acoustic-based data: 1) increased the overall estimated number of birds at the study locality; 2) revealed dynamic within-season changes in territory occupancy that would otherwise be missed; 3) allowed identification of returning birds (including non-ringed ones and those actively avoiding approaching humans); 4) improved estimates of the total number of males appearing at the locality during the breeding season, and the period of their presence.

VÝVOJ SLEDOVÁNÍ MIGRACE HUSY VELKÉ

Development of monitoring Greylag goose migration

Michal PODHRÁZSKÝ, Matyáš ADAM, Petr MUSIL, Jaroslav ZÁVORA

*PřF UK, Viničná 7, Praha 2 128 43 / ZOO Dvůr Králové a. s., Štefánikova 1029, Dvůr
Králové nad Labem 544 01, michal.podhrazsky@zoodk.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

První husa velká byla na našem území okroužkována v roce 1934. Do konce první poloviny 50. let se jednalo o ojediněle kroužkovaný druh. V druhé polovině 50. letech se na odchyt a kroužkování hus zaměřila v jižních Čechách skupina kolem Jana Andresky. V 70. letech vznikla podobná skupina na jižní Moravě okolo Karla Hudce.

Začátkem 70. let byly na jižní Moravě pro zefektivnění návratu zpětných hlášení použity barevné kroužky. V roce 1973 zde byly poprvé použity červené límce, na kterých ještě nebyl individuální kód. Bílý individuální kód se na límcích poprvé objevil v roce 1977. Od začátku 80. let byl tento způsob značení hus rozšířen i do jižních Čech. Nárůstem počtu zpětných hlášení vzrostl zájem o odchyt a značení hus. Nejvyšších počtů označených hus bylo na našem území dosaženo ve druhé polovině 70. let a v 80. letech 20. století, počty pravidelně přesáhly 100 označených jedinců za rok (max. 166 označených hus v roce 1984). V 90. letech se již hus chytalo méně, v první polovině 90. let se počty pohybovaly v rozmezí 50–100 odchycených jedinců za rok, v druhé polovině 90. let pokračoval pokles a bylo odchyceno 10–70 hus za rok. V roce 1999 a 2000 počet označených hus narostl na 68 a 76. Poté byly husy až do roku 2004 chytány minimálně.

V roce 2005 jsme začali s odchycem a značením ferální populace husy velké v severozápadních Čechách, která má centrum šíření v Podkrušnohorském zooparku v Chomutově. Do roku 2015 zde bylo označeno 182 jedinců. V roce 2008 jsme začali s odchycem a značením divoké populace v jižních Čechách na Českobudějovicku. Zde bylo do roku 2015 označeno 326 jedinců. Od roku 2010 značíme husy na Vysočině na Náměštských rybnících, základ této populace pochází z vypuštěných hus v 70. letech. Zde bylo do roku 2015 označeno 44 jedinců. Poslední lokalitou, kde bylo v roce 2014 zahájeno značení hus, je Hodonínsko, zde se podařilo do roku 2015 označit celkem 18 jedinců. Dále byly doplňkově značeny límcí vypuštěné husy na Českolipsku (9 ex.), husy vylíhlé v ZOO Dvůr Králové (15 ex.) a husy ze Záchrané stanice živočichů Makov vypuštěné na Písecku (6 ex.). Celkem bylo u nás do roku 2015 okroužkováno 3482 jedinců, ze kterých bylo 1387 označeno límcem.

Pro doplnění detailnějších informací o migraci bylo v roce 2010 poprvé označeno 7 jedinců v severozápadních a jižních Čechách konvenčními vysílači. V roce 2012 byly poprvé ke značení hus na našem území použity GPS GSM vysílače (severozápadní a jižní Čechy, Vysočina), tyto vysílače se použili i v letech 2014 a 2015. Celkem bylo označeno 20 hus GPS GSM vysílačem.

ABSTRAKT – ORAL PRESENTATIONS

First Greylag geese were ringed in Czech Republic in 1934. In the second half of the 50s start regular catching and ringing geese in Southern Bohemia and in the 70s start ringing geese in Southern Moravia. In 1973 were used first time red neckbands. Since 1977 are used red neckband with white code. In Czech Republic were up to 2015 ringed 3482 Greylag geese and 1387 Greylag geese were marked neckbands. In 2010 were used first time conventions transmitters. Since 2012 are used GPS GSM loggers.

MEZIDRUHOVÝ HNÍZDNÍ PARAZITISMUS V RODINKÁCH KACHEN

Interspecific brood parasitism in duck broods

Klára POLÁKOVÁ, Petr MUSIL, Zuzana MUSILOVÁ, Pavlína KOČICOVÁ,
Hana MALÍKOVÁ

*Katedra ekologie, Fakulta životního prostředí, Česká zemědělská univerzita v Praze,
Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6, Česká republika, fredinka1@seznam.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Fenomén hnízdního parazitismu, tj. odkládání vlastních vajec do cizích hnízd (svého či jiného druhu) je mezi kachnami (*Anatidae*) rozšířeným a častým jevem.

Příčinou využití strategie hnízdního parazitismu může být nedostatek vhodných hnízdních možností na lokalitě, zhoršené lokální podmínky pro vlastní zahrnutí, ztráta hnízda, případně tato strategie může fungovat jako „pojistka“ při neúspěchu vlastního hnízda. Rozhodnutí, zda využít tuto alternativní reprodukční strategii může být ovlivněno mnoha faktory, jako jsou věk, kondice, velikost těla samice nebo lokální ekologické podmínky.

Výhodou využití hnízdního parazitismu je možnost zvýšení reprodukčního úspěchu, je zde ale i několik omezení. Samice musí naklásť parazitické vejce před zasednutím hostitelské samice na snůšku nebo na počátku inkubace, v opačném případě je malá pravděpodobnost včasného vylíhnutí parazitického vejce. Další nevýhodou může být nedostatečná inkubace parazitického vejce z důvodu příliš velké snůšky. Navíc dlouhé a časté opouštění vlastní snůšky umožňuje naopak parazitaci od jiných samic.

Na studovaném území (CHKO Třeboňsko a blízké okolí) byl prováděn intenzivní monitoring distribuce a početnosti vodních ptáků, včetně kachen, ve čtrnáctidenních intervalech v průběhu hnízdění od dubna do srpna. Tímto způsobem bylo v letech 2004–2015 sledováno cca 180 rybníků. Takto byla zjišťována především početnost řady druhů vodních ptáků. Při sčítání byly dále zaznamenávány i údaje o rodinkách jednotlivých druhů, tedy počet a stáří mláďat v jednotlivých rodinkách. Zvláštní pozornost byla věnována determinaci mláďat v rodinkách kachen s cílem identifikovat případy mezidruhového hnízdního parazitismu.

Počet rodinek parazitovaných jiným druhem kachen, stejně jako podíl mláďat zjištěných v rodinkách jiných druhů kachen byl nejvyšší u rzohlávky rudozobé (*Netta rufina*). U tohoto druhu rostl počet mláďat zjištěných v rodinkách jiných druhů s velikostí populace na počátku hnízdění sezóny. Také počet rodinek voděných samicí rzohlávky rudozobé, které byly parazitovány jinými druhy kachen byl pozitivně korelován s počtem rodinek rzohlávky dosahujících vzletnosti. Frekvence hnízdního parazitismu se u tohoto druhu kachen na sledovaném území zvyšuje s rostoucí velikostí hnízdění populace.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The inter-specific brood parasitism was investigated on 180 fishponds in the Třeboň Biosphere Reserve (South Bohemia, Czech Republic) in 2004–2015. The highest frequency of brood parasitism was found in the Red-crested Pochard (*Netta rufina*). The frequency of brood parasitism was increasing with numbers of adults at the beginning of season, and on the contrary it decreased with number of own ducklings of Red-crested Pochard.

CHOCHOLOUŠ OBECNÝ (*GALERIDA CRISTATA*) V ČESKÉ REPUBLICE – HISTORIE A SOUČASNOST

Past and recent occurrence of Crested Lark (*Galerida cristata*) in the Czech Republic

Libor PRAUS

Slezské zemské muzeum, Nádražní okruh 31, 746 01 Opava, praus@szm.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Chocholouš obecný (*Galerida cristata*) patří v současnosti k ptačím druhům s nejvíce se zmenšujícím areálem výskytu i celkovou početností v České republice. Cílem příspěvku je shrnout poznatky o rozšíření chocholouše obecného na našem území s důrazem na region východních Čech.

Do 60. let 20. století chocholouši hojně obývali nezastavěná řídká porostlá místa a úhory na městské periferii a v okolí cest a silnic. V následném období chocholouši zcela vymizeli z vyšších poloh. Zbytkové populace se udržely téměř výlučně na nově postavených sídlištích, nákupních centrech a průmyslových zónách na okrajích větších měst, zejména na jižní Moravě. Současná velikost hnízdní populace chocholoušů obecných v České republice je odhadována na 250–500 hnízdních párů.

Pro dlouhodobou existenci druhu v České republice může být klíčové prostředí disturbované zemědělské krajiny v okolí větších zemědělských družstev s chovem krav. Tento biotop byl chocholouši opětovně osídlen pravděpodobně v průběhu posledních 15 let a populace zde na rozdíl od městských stanovišť nevykazují klesající trend.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

This presentation describes the current knowledge on the recent distribution of the Crested Lark (*Galerida cristata*) in the Czech Republic with emphasis on region of Eastern Bohemia. During the last five decades, the number of Crested Larks (*Galerida cristata*) breeding in the Czech Republic has decreased dramatically. This species has probably completely disappeared from higher altitudes and small villages. Currently, the Crested Larks rarely inhabit newly finished housing estates and shopping centres at urban periphery, mainly in the South Moravian Region. However, since 2000 this species has probably recolonised agricultural landscape in the vicinity of cattle farms in lowlands along the Elbe and Morava Rivers. These newly established small farmland populations of Crested Larks seem to be stable. The total size of the Czech Republic population of Crested Lark population is estimated to be at least 250–500 breeding pairs.

ZMĚNY POČETNOSTI PTÁKŮ ZEMĚDĚLSKÉ KRAJINY V ČESKÉ REPUBLICE: HLEDÁNÍ JEJICH PŘÍČIN POMOCÍ ANALÝZY DAT JEDNOTNÉHO PROGRAMU SČÍTÁNÍ PTÁKŮ

Population changes of farmland birds in the Czech Republic: searching for their causes using data of the Breeding Bird Monitoring Programme

Jiří REIF

*Ústav pro životní prostředí, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze,
Benátská 2, 128 01, Praha 2; jirireif@natur.cuni.cz
Ornitologická laboratoř, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Mnoho studií z různých částí světa referuje o rychlém ztenčování populací ptáků zemědělské krajiny v posledních několika desítkách let. Česká republika v tomto směru bohužel není výjimkou, pokles populací ptáků otevřené krajiny evidujeme díky datům Jednotného programu sčítání ptáků v ČR i na základě atlasových mapování. Stále však není uspokojivě vyřešeno, co přesně za tímto poklesem stojí. V řadě evropských zemí se zjistila jasná souvislost mezi poklesem populací polních ptáků a intenzifikací zemědělství, zejména vlivem zvýšené aplikace pesticidů a přechodu na ozimé hospodaření. Naše starší studie však ukazuje, že v ČR není tento vztah jednoznačný a pokles ptačích populací probíhal i v době, kdy se intenzita hospodaření snižovala. Spekulovali jsme o tom, že intenzifikace bude hrát hlavní roli pouze ve vysoce produktivních nižších polohách, zatímco ve vyšších polohách bude důležitější změna krajinného pokryvu, např. opouštění krajiny.

Zaměřili jsme se proto zvláště na území do 300 m n. m. a na území nad touto hranicí a srovnávali situaci v letech 1982–1990 a v letech 1991–2010. Ukázalo, že pokles intenzity hospodaření po roce 1990 nastal oproti očekávání pouze v nížinách a zároveň se zde příliš neměnilo složení krajinného pokryvu. To se mohlo odrazit ve snížení tempa úbytku čejky chocholaté v těchto oblastech, ale trendy početnosti jiných druhů s touto změnou hospodaření nesouvisely. Naopak v polohách nad 300 m sice intenzita hospodaření po roce 1990 zůstala stejná, ale výrazně zde ubylo orných ploch ve prospěch pastvin. To mělo pravděpodobně za následek úbytek řady druhů ptáků vázaných potravou či hnízděním na ornou půdu (čejka chocholatá, koroptev polní, stehlík obecný a další zrnžraví pěvci) a zároveň nárůst početnosti druhů využívajících travnaté porosty v podhůří (rákosník zpěvný, bramborníček hnědý). Pro celou ČR pak platí, že čím více je daný druh vázán na travnaté porosty, tím více po roce 1990 přibývá, a čím více je druh vázán na polní kultury, tím více ubývá. Druhy křovinatých formací pak mají v průměru stabilní populace.

Zdá se, že tento vývoj není v evropském kontextu typický a že v jiných zemích s výraznou dynamikou zemědělské krajiny (např. v jižní Evropě) dochází spíše k úplnému opouštění zemědělské půdy a následnému zarůstání náletem, z čehož tam profitují druhy křovin, avšak škodí to stepním druhům.

ABSTRAKT – ORAL PRESENTATIONS

Populations of farmland bird species associated with arable land declined more in 1991–2011 than in 1982–1990 at higher altitudes of the Czech Republic. By contrast, species associated with grasslands showed reversed trends. We suggest these patterns can be explained by a widespread replacement of arable land by pastures which took place here after 1990. It seems that these land use processes, as well as these patterns in bird population trends, are quite unique in European context.

MIZEJÍCÍ A OBJEVUJÍCÍ SE DRUHY PTÁKŮ NA TACHOVSKU

Vanishing and appearing bird species in Tachov region (west Bohemia)

Pavel ŘEPA

Muzeum Českého lesa, třída Míru 447, 347 01 Tachov, pavel.repa@tachov.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Autor podává přehled o změnách kvalitativního složení avifauny v oblasti Tachovska (Plzeňský kraj, západní Čechy) v období od konce 60. let dvacátého století do roku 2014. Tachovsko má od 480 do 850 m n. m., v západní třetině (pohoří Český les) je lesnatost 60 %, v ostatních částech 40–45 %. V Českém lese je větší množství rašelinišť a mokřadů. V střední části (Tachovská brázda) je větší množství menších rybníků, v severovýchodní části (Tepelská vrchovina) jsou kuželovité kopce po čedičových výlevech a hluboká kaňonovitá údolí větších potoků. Lesy jsou převážně jehličnaté, zbytky původních listnatých porostů jsou nepatrné. Otevřená krajina byla do roku 1990 využívána k velmi intenzivní zemědělské velkovýrobě. Byly použity údaje o pozorováních ptáků od pracovníků Muzea Českého lesa v Tachově a dalších profesionálních i amatérských ornitologů. V letech 1974–2004 byla data publikována ve „Faunistických zprávách v západních Čechách ve Sborníku Západočeského muzea v Plzni. Od roku 2004 jsou ukládány na www.birds.cz/avif/.

Druhy, které vymizely:

V roce 1967: *Limosa limosa*

1970–1975: *Botaurus stellaris*; *Ixobrychus minutus*; *Tringa totanus*

1976–1980: *Phasianus colchicus* – dnes jen uměle vysazovaný; *Porzana porzana*

1990–2000: *Athene noctua*; *Corvus monedula*; *Tetrao urogallus* – dnes úspěšně reintrodukován; *Larus ridibundus*

Po roce 2000: *Podiceps nigricollis*; *Tetrao tetrix*

Druhy, které se octly na pokraji vymizení: *Rallus aquaticus*; *Galinula chloropus*; *Anas clypeata*; *Anas crecca*, *Anas querquedula*, *Tyto alba*, *Perdix perdix*.

Přehled druhů, které se nově objevily:

V letech 1970–1980: *Cygnus olor*; *Circus aeruginosus*; *Circus cyaneus*; *Glaucidium passerinum*; *Aegolius funereus*; čáp černý; čečetka tmavá

V letech 1980–1990: *Remiz pendulinus*; *Corvus corax*; *Milvus milvus*; *Milvus migrans*; *Carpodacus erythrinus*, *Luscinia svecica*; *Saxicola torquata*; *Panurus biarmicus*

V letech 2000–2010: *Ardea cinerea*; *Haliaetus albicilla*; *Grus grus*.

Po roce 2010: *Anser anser*; *Bucephala clangula*; *Alopochen aegyptiacus*

Celková bilance změn v hnízdní avifauně Tachovska: Vymizelo 12 druhů a 7 se ocitlo na pokraji vymizení. Nově se objevilo 19 druhů, z nichž dva opět zmizely (moták pilich a sýkořice vousatá) a dva téměř zmizely (čečetka tmavá a moudivláček lužní). Šíře druhového spektra se dosud nezměnila, přesto že jde oblast s významnými negativními vlivy velkovýrobních postupů v zemědělství.

ABSTRAKT – ORAL PRESENTATION

Bird species that vanished from the Tachov region (western Bohemia, Plzeň district) during 1967–2014 are listed in this paper and also the birds species that have newly appeared there. In total, 12 species vanished completely, 7 species are on the verge of extinction in the region. 19 bird species have newly appeared.

PRINCIPY ČINNOSTI BĚLORUSKÉ AVIFAUNISTICKÉ KOMISE A SOUČASNÝ STAV AVIFAUNY BĚLORUSKA

Approaches for activities of the Belarusian Rarities Committee and current state of ornithofauna of Belarus

Irina SAMUSENKA

Academichnaya Street 27, Minsk 220072, Belarus, isamusenko@gmail.com

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Běloruská avifaunistická komise (BAFK) pracuje od r. 1990 pod hlavičkou „Vědecko-praktického centra“ Národní akademie věd Běloruska (bývalý Zoologický institut) a nevládní organizace „Ochrana ptáků vlasti“ (*Achova ptušak Backaŭščyny – APB; APB BirdLife Belarus*). Jejímí základními funkcemi jsou evidence, sběr a kategorizace avifaunistických dat, sestavování a schvalování seznamů avifauny, publikace přehledů nejdůležitějších faunistických registrací v zemi. Seznam ptáků, jejichž registrace vyžaduje schválení BAFK v současné době představuje 133 druhů. Povinné posouzení je nutné u všech druhů, které jsou pro avifaunu nové. Pro schválení prvních pěti registrací je nutná foto-, video- nebo audiodokumentace. Informace o registracích potvrzených BAFK jsou pravidelně publikovány: v devadesátých letech 20. stol. v časopisu „British Birds“ a také v obecném shrnutí „Ptáci Běloruska na hranici XXI. století“ (Nikifaraŭ a kol., 1997); po roce 2000 pak v běloruském ornitologickém bulletinu „Subbuteo“ a na webu APB <http://birdwatch.by/>.

Za posledních 15 let bylo na území Běloruska zjištěno 16 nových druhů: v r. 2000 kajka Stellerova (*Polysticta stelleri*), v 2001 volavka vlasatá (*Ardeola ralloides*), v 2004 orel stepní (*Aquila nipalensis*), v 2005 raroh velký (*Falco cherrug*) a keptuška stepní (*Vanellus gregarius*), v 2008 konipas horský (*Motacilla cinerea*), v 2009 kormorán malý (*Phalacrocorax pygmeus*) a linduška horská (*Anthus spinoletta*), v 2010 terej bílý (*Morus bassanus*) a sedmihlásek malý (*Iduna caligata*), v 2011 rybák severní (*Sterna sandvicensis*), v 2012 racek kamčatský (*Larus schistisagus*), v 2013 lyskonoh ploskozobý (*Phalaropus fulicarius*), rybák černozobý (*Gelochelidon nilotica*) a rorýs velký (*Apus melba*), v 2014 husa indická (*Anser indicus*). Na začátku roku 2015 BAFK rozhodla o vyřazení dvou druhů z avifauny Běloruska – koroptev vousatá (*Perdix daurica*) a sojka zlověstná (*Perisoreus infaustus*).

Současný seznam avifauny Běloruska čítá 325 druhů. Při jeho sestavování se BAFK řídila principy evropské asociace komisí AERC (*Association of European Records and Rarities Committees – AERC*). V souladu s doporučením AERC bylo 317 druhů národního seznamu zaneseno do kategorie A – všechny tyto druhy byly v Bělorusku od roku 1951 alespoň jednou zaregistrovány ve volné přírodě. Tři druhy, které po r. 1950 ve volné přírodě nebyly zjištěny, byly zaneseny do kategorie B: drop malý (*Tetrax tetrax*) – vymizel v XIX. stol., drop velký (*Otis tarda*) – poslední registrace v r. 1931 a stepokur kirgizský (*Syrrhaptes paradoxus*) – poslední registrace v r. 1883. Pět druhů bylo zaneseno do kategorie C jako druhy introdukované, které vytvořily nezávislou hnízdní populaci v Bělorusku – bažant obecný (*Phasianus colchicus*) a holub domácí (*Columba livia*) – nebo v jiných evropských zemích – husa indická (*Anser indicus*), berneška velká (*Branta canadensis*) a kachnička mandarínská (*Aix galericulata*).

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The official bird list of Belarus approved by the Belarusian Ornitho-Faunistic Commission (national rarities committee) consists of 325 species. 317 species belong to Category A (registered at least once since 1951); 3 species – Category B (has never occurred since 1950), 5 species – Category C (introducents that established an independent breeding population on the territory of Belarus or other European countries). 16 new species were included in the Belarus bird list during 2000–2015.

STAV A PERSPEKTIVA KOROPTVÍ POPULACE V NAŠÍ KRAJINĚ

State and perspectives of Grey Partridge populations in Czech agricultural landscape

Miroslav ŠÁLEK

*katedra ekologie, fakulta životního prostředí, Česká zemědělská univerzita v Praze,
165 21 Praha 6, salek@fzp.czu.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Historie a současnost populace koroptve polní na území ČR jsou dobře zdokumentovány, historie prostřednictvím loveckých a mysliveckých statistik, současnost v atlasech hnízdního rozšíření ptáků. V období 2000–2010 byl zaznamenán mírný nárůst populace, stále však šlo o zlomek počtů z přelomu 19. a 20. století, kdy v českých zemích početnost koroptví historicky kulminovala. Příčiny tehdejšího nárůstu i novodobého úbytku souvisejí se změnami ve struktuře krajinné mozaiky v důsledku změn v zemědělském hospodaření, jež dobře ilustrují letecké snímky krajiny dostupné od 50. let 20. století.

Vliv faktorů ovlivňujících životní cyklus a přežívání koroptví v přírodě lze detailně studovat pomocí telemetricky značených jedinců. Zde jsou shrnuty výsledky takového výzkumu v zemědělské krajině na jihu Čech (Písecko), na Vysočině (Milešínsko) a v suburbánním prostředí na okraji Prahy v letech 2000–2012, jež posloužily k argumentaci vhodných systémových opatření na podporu volně žijící populace koroptve polní u nás.

Predace byla hlavní bezprostřední příčinou ztrát dospělých koroptví. Nejzranitelnější skupinou byly samice v období hnízdění, u nichž riziko predace přesáhlo 50 %. Jen o málo lépe přežívali mladí samci v době párování. Riziko predace bylo nízké na lokalitách s dobrou nabídkou krytu (mozaiky plevelné vegetace a suché trávy) a potravy (semen, hmyzu), v našem případě na chemicky neošetřovaných a ladem ponechaných plochách určených pro výstavbu. Hustota populace v polní krajině se pohybovala okolo 5 párů na 100 ha s domovskými okrsky až 30 ha, ve vhodném prostředí však byla až šestinásobná, s výrazným překryvem malých domovských okrsků o rozloze 1 ha. Ačkoliv je koroptev sedentární, zejména nespárovaní samci přelétali až několik km. V silně konkurenčním prostředí podobně reagovaly i vytvořené páry, jež osidlovaly vhodné biotopy v širším okolí.

Výsledky potvrzují, že k efektivní ochraně koroptví populace přispívá zvýšení nabídky krytu a potravy i bez kontroverzní regulace predátorů. Tuto nabídku lze v našich podmínkách zvýšit zejména prostřednictvím agroenvironmentálních programů (v ČR hlavně biopásy, v EU dále travobylinné pásy, chemicky neošetřované okraje polí, strniště ponechaná přes zimu). V rámci přímých plateb MZe ČR se nabízejí tzv. *greenings* (zejm. úhory). Naopak jako málo účinné se ukázaly být posilovací projekty. Ptáci z umělých chovů trpěli zvýšenou mortalitou, omezenou disperzí a nezájmem ze strany volně žijících koroptví při výběru partnera, což vše snižovalo jejich šance na úspěšné včlenění do populace.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

Urgent need for systematic protection of the Grey Partridge in the Czech Republic arose after strong decline of its population in the 1950s. Presented results of our telemetry research in 2000–2012 support the conclusion that so far the best approach is to apply agri-environmental programs which lead to increased vegetation cover and diverse diet for free-living grey partridges. In contrast, releasing of commercially reared birds had no desired effect.

NEPŮVODNÍ DRUHY PTÁKŮ V ČESKÉ REPUBLICE – VÍTANÉ DRUHY ČI VETŘELCI?

Non-native bird species in the Czech Republic – welcomed species or intruders?

Karel ŠTASTNÝ

*Katedra ekologie, Fakulta životního prostředí ČZU v Praze, Kamýcká 129,
165 21 Praha 6 – Suchbátka, stastny@fzp.czu.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Nepůvodní druhy se do České republiky dostaly v podstatě trojím způsobem: introdukcí (dovozem nepůvodního druhu mimo jeho původní areál) pro lovecké, hospodářské či chovatelské účely, únikem ze zajetí a záletem ze sousedních zemí, nejčastěji ze zemí západní a severní Evropy, kde byly rovněž v minulosti vysazeny a namnožily se. Ve všech těchto případech se mohou v našich podmínkách udržet buď jen krátkou dobu, nebo se naopak aklimatizovat a vytvořit nové, volně žijící životaschopné populace. Takové druhy jsou u nás vlastně jen dva – bažant obecný a zdivočelý holub domácí. Jak se zdá, mohou se jimi stát i další dva druhy, a to husice nilská a kachnička mandarinská. Z dalších vodních ptáků zahnízdila v ČR 2x husice rezavá a volně na území ZOO Praha kachnička šedoboká a na území ZOO Chomutov racek bělohlavý, z kurovitých ptáků to byli bažant královský a krocan. Z dalších nepůvodních druhů zahnízdily ve volné přírodě dva druhy papoušků – papoušek vlnkovaný a papoušek mniší. Prokazatelně tedy v ČR zahnízdilo 11 nepůvodních ptačích druhů. (Zatím do této kategorie není zařazena kachnička karolinská, která v r. 2014 hnízдила v Praze ve smíšeném páru s kachnou divokou a vyvedla 3 mláďata (http://www.birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=781662); v tom případě by se jednalo o první prokázané – i když hybridní – hnízdění tohoto druhu u nás.)

Rada druhů ovšem vytvořila naturalizované populace, které jsou vlastně již i druhy původními: labuť velká (ze zámeckých a parkových chovů i řady introdukcí), orel mořský, orel skalní, pušтік bělavý (reintrodukce), orel královský, orel volavý (satelitní odečty ptáků s vysílačkami). Patří sem i druhy, které jsou na většině území ČR původní, na některých místech ale byly uměle vysazeny: kachna divoká (myslivecké chovy), husa velká, hohol severní a kormorán velký (druhy líhnuté z odebraných vajec především v chomutovské ZOO a pak volně létající a hnízící). V přírodě je dále možné setkat se se sokolnickými vedenými druhy dravců, hlavně s kříženci různých druhů sokolovitých, v r. 2015 ale např. i s orlem východním. Stejně tak po úniku ze zajetí v různých oblastech ČR čas od času volně létají další druhy papoušků, kanáři a různí klecní ptáci, kteří nejsou pravidelně zaznamenáváni. Všechny druhy uvedené v tomto odstavci nejsou vedeny mezi nepůvodními druhy.

Bez důkazů hnízdění bylo do r. 2012 v ČR zaznamenáno 73 nepůvodních druhů ptáků (zcela výjimečně uvedena data do r. 2015). Celkem tedy se tato práce týká 84 nepůvodních druhů. Jen pro zajímavost – v sousedním Německu bylo do r. 2007 introdukováno/naturalizováno 341 druhů, z nichž 90 alespoň jednou zahnízdilo.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

There are 84 non-native and naturalized bird species in the Czech Republic up to 2012 (in several cases up to 2014), 73 of them as non-breeding and 11 species which have bred in the wild at least once (Reeves's Pheasant, Ring-necked Pheasant, Common Turkey, Egyptian Goose, Ruddy Shelduck, Mandarin, Ringed Teal, Feral Pigeon, Monk Parakeet, Budgerigar). Only two species have reached the status of formal establishment having bred for at least 25 years and over at least three generations (Ring-necked Pheasant and Feral Pigeon). It seems, that two other species (Egyptian Goose and Mandarin) can reach this status in future.

POVĚZ, CESE, PROČ UBÝVAJÍ NAŠI DÁLKOVÍ MIGRANTI?

Why are Czech long-distance migrants declining?

Tomáš TELENSKÝ¹, Petr KLVAŇA, Jaroslav CEPÁK, Miroslav JELÍNEK,
Jiří REIF

¹ *Ústav biologie obratlovců AV ČR, v. v. i., Květná 8, 603 65 Brno,
tomas.telensky@gmail.com*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Naši dálkoví migranti ubývají, stejně jako jinde v Evropě. Jednou z hlavních příčin je změna klimatu. Na základě demografických údajů z CESu se snažíme odpovědět na otázku, zda má na úbytek našich migrantů zásadní vliv klima u nás, nebo na zimovištích v Africe. Ptáci, kteří táhnou do subsaharské Afriky (dálkoví migranti) v České Republice od roku 1995 ubývají. Tento úbytek je v Evropě obecně pozorovaným jevem. Vědci mají v zásadě dvě hypotézy, které úbytek dálkových migrantů vysvětlují. První říká, že díky vyšším jarním teplotám (v ČR stouply za posledních 30 let o cca 1,5 °C) vrcholí potravní nabídka, například housenky, dřívě a dálkoví migranti, kteří datum svého přiletu příliš nemění, mají pak méně potravy pro krmení mláďat, což vede k nižší hnízdní produktivitě. Druhá hypotéza pak říká, že dálkoví migranti trpí suchy v Sahelu. Obě hypotézy byly doloženy dílčími studiemi, věnujícími se konkrétním druhům, nicméně studie, která by obě hypotézy porovnála na širším druhovém spektru, dosud provedena nebyla. Zůstává tedy otevřená otázka, proč naši dálkoví migranti ubývají: trápí je vyšší jarní teploty u nás, nebo sucha v Africe?

V naší studii jsme se proto rozhodli využít údaje z CESu (2004–2013), programu Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze, který spočívá v odchytech a kroužkování ptáků na přesně definovaných lokalitách s konstantním úsilím, s 9 kontrolami na každé lokalitě v hnízdní době. CES je jedinečným zdrojem dat o demografických parametrech našich ptačích populací. Díky němu známe jak hnízdní produktivitu, tak míru přežívání dospělých jedinců, a jsme tak schopni oba tyto populační parametry porovnat s jarními teplotami v ČR a s vlhkostí v subsaharské Africe. Výsledky ukazují zásadní negativní vliv vyšších jarních teplot, který je u dálkových migrantů konzistentní, a u ptáků zimujících u nás či severně od Sahary se neprojevuje. U některých druhů jsme však také prokázali negativní vliv sucha na přežívání v Africe. Tento směr výzkumu se zdá být velice slibný a demografické údaje z CESu jistě skrývají mnohé další zajímavé výsledky, které mohou odhalit příčiny stavu našich populací. Velký dík tak patří zejména všem spolupracovníkům CESu. Tento program hraje vedoucí roli v odhalení stavu našich ptačích populací a jejich následné ochraně.

Projekt CES je podporován Ministerstvem kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2015/17, 00023272). Tato studie byla podpořena Grantovou agenturou České Republiky (projekt č. 13- 06451S) a Grantovou agenturou Univerzity Karlovy v Praze (projekt č. 633212).

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

Czech long-distance migrants are declining. Using the data from Constant Effort Sites ringing scheme we try to test two most discussed hypotheses explaining long-distance migrant decline. We found that increasing spring temperatures negatively affect breeding productivity of long distance migrants. For some species we also confirmed that droughts in sub-Saharan Africa negatively affect survival of long-distance migrants.

POPULACE HOLUBA DOUPŇÁKA (*COLUMBA OENAS*) V OKOLÍ OBCE VOLEČ

Population of Stock Dove (*Columba oenas*) in Voleč surrounding

Zdeněk TYLLER

*Katedra zoologie a ornitologická laboratoř, Přírodovědecká fakulta Univerzity
Palackého, 17. listopadu 50, 771 46 Olomouc; zdenek.tyller@centrum.cz*

ABSTRAKT – POSTER

Holub doupňák (*Columba oenas*) hnízdí od nížin do hor převážně v listnatých a smíšených lesích, nejčastěji v dutinách stromů vytvořených datlem černým (*Dryocopus martius*).

V letech 2009–2015 byla sledována obsazenost cca 35 „datlíků“ dutin v blízkém okolí obce Voleč (okres Pardubice) ve dvou bukových (V Bucích, Na Hradech) a dvou smíšených porostech (Řídel, Bahýnka). Dutiny byly kontrolovány jednou až čtyřikrát ročně od konce března do poloviny června. Dostupné dutiny do výše cca 8 m nad zemí (celkem 28 dutin) byly kontrolovány přímo s pomocí trojdílného žebříku a/nebo miniaturní kamery na teleskopické tyči. Vysoko umístěné dutiny (dalších 7 dutin) byly kontrolovány nepřímo ze země poklepáním na kmen stromu. Pokud to bylo možné, holoubata byla kroužkována (celkem 47 juv.), doposud však nebylo obdrženo jediné zpětné hlášení.

Přítomnost holuba doupňáka byla alespoň jednou za celé období zjištěna v 80 % kontrolovaných dutin bez ohledu na jejich dostupnost. Za předpokladu, že jeden pár využíval k hnízdění jednu dutinu po celou sezónu, lze odhadovat místní populaci až na 15 párů. Zajímavý byl zejména porost umístěný v rozsáhlejší lesním komplexu severně od obce Voleč podél dálnice D11 pod místním názvem „V Bucích“, kde na rozloze cca 1 ha bylo kontrolováno 23 dutin. Za celé období zde byla minimálně jednou zaznamenána přítomnost holuba doupňáka v 18 dutinách a místní populace je odhadována na 4–9 párů. Je však na škodu, že podle nového LHP by měl být porost do 10 let vytěžen.

Popisovaná populace holuba doupňáka je ukázkou toho, že i v nižších polohách mohou být skryty fragmenty bukových porostů, které hostí zajímavé druhy.

ABSTRACT – POSTER

During the years 2009–2015 I monitored the population of Stock Dove (*Columba oenas*) nesting in natural Black Woodpecker cavities in lowland forests near Voleč (Pardubice district). The Stock Dove was found in 80 % from total 35 cavities at least once per whole period. In total, 47 nestlings were ringed.

NĚKOLIK POZNÁMEK K ORNITOLOGICKÉMU VÝZKUMU ZE ZÁPADNÍCH ČECH

Notes on ornithological research in Western Bohemia

Roman VACÍK

Západočeské muzeum v Plzni, Kopeckého sady 2, 301 00 Plzeň, rvacik@zcm.cz

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Česká společnost ornitologická je v současné době lídrem faunistického výzkumu, studia hnízdního rozšíření ptáků a monitoringu vývoje početnosti populací ptačích druhů v naší republice. Během posledních deseti let došlo k výrazným změnám v metodice národních ornitologických programů, včetně způsobu sběru a předávání dat.

V řadě regionů je činnost poboček ČSO do určité míry svázána s tamními muzei, často i historicky. V západních Čechách od roku 1974 koordinovali sběr faunistických dat a publikovali jeho výsledky pracovníci Západočeského muzea v Plzni. V pozdějších letech se v naprosté většině jednalo o ornitologická pozorování členů ČSO. Od roku 1993 probíhá kooperace mezi muzeem a pobočkou ČSO ještě těsněji v rámci společného ornitologického průzkumu vybraných částí území regionu.

Čtyřicet let výzkumu ornitofauny západních Čech lze tudíž rozdělit na tři časově nestejně dlouhé etapy, během kterých sledování probíhalo se vzrůstající intenzitou a náročností metodických požadavků. Cílem rozboru dat z těchto tří období je posoudit vliv jednotlivých projektů, metodických novinek a pozorovatelů na kvantitu a kvalitu získaných dat o avifauně Plzeňského kraje.

V době psaní abstraktu nebyla data ještě zpracována. Závěry budou prezentovány až na konferenci.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

The study compares the results of three different phases of the ornithological research in Western Bohemia in 1974, 1993 and 2015.

BĚLORUSKÁ NEVLÁDNÍ ORGANIZACE „OCHRANA PTÁKŮ VLASTI“: 30 LET OCHRANY PTÁKŮ

APB-BirdLife Belarus: 30 years of bird conservation

Alexandre VINČEUSKI

vintchevski@ptushki.org

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Organizace „Achova ptušak Backaŭščyny“ (APB – „Ochrana ptáků vlasti“) vznikla v r. 1998 z Běloruské ornitologické společnosti, která v r. 1985 vznikla z běloruské větve Sovětské ornitologické společnosti. Hlavní úspěchy APB jsou spojeny s ochranou druhů rákosník ostřicový (*Acrocephalus paludicola*) – 15 teritorií, 2900–5500 párů a orel volavý (*Aquila clanga*) – 120–160 párů.

V Bělorusku bylo vytyčeno 51 Významných ptačích území (IBA), které dohromady pokrývají plochu 15 159,04 km² (tj. 7,2 % území Běloruska). Plocha samotných IBA představuje od 61 do 218 318 ha. Stát chrání 76 % IBA. Speciální webové stránky iba.ptushki.org pomáhají mobilizovat ochránce IBA, kterých je t. č. kolem 200. Nejvýznamnější hnízdící druhy, kvůli nimž jsou IBA vydělovány, jsou chřástal polní (*Crex crex*), břehouš černoocasý (*Limosa limosa*), bekasina větší (*Gallinago media*), mandelík hajní (*Coracias garrulus*), čáp černý (*Ciconia nigra*), orlík krátkoprstý (*Circaetus gallicus*), orel křiklavý (*Aquila pomarina*), bukač velký (*Botaurus stellaris*), bělokur rousný (*Lagopus lagopus*), kulík zlatý (*Pluvialis apricaria*) a další. APB si nejdříve pronajímala (2007), později společně s místními úřady zřídila rezervaci „Turovské baloně“ (TBP), kde je na jaře možné na 100 hektarech záplavového území napočítat 200 000 bahňáků, hus a kachen za jediný den. APB pravidelně pořádá dobrovolnické tábory kvůli čištění tohoto území od náletů a také má dohodu na pastvu dobytka v území.

APB realizuje společně s FSC od r. 2013 projekt na zachování biodiverzity národního parku „Bělověžský prales“. Zde provádíme výzkum netopýrů, vlků a rysů, kopytníků a dalších důležitých součástí zdravého lesního ekosystému. APB vrátila mokřady na 15 000 ha vysušených teritorií. V r. 2008 byla zakončena práce na vytipovávání lesů s vysokou ochrannářskou hodnotou, které jsou nyní částečně chráněny pomocí certifikace FSC. Více než 2000 dobrovolníků absolvovaly tábory APN na Elně, v Turově, Zvanci a na jiných místech.

V r. 2000 jsme začali s kampaní „Pták roku“. Od r. 2002 ji podporuje ministerstvo spojů, které každoročně vydává obálku se známkou a speciálním razítkem, a od r. 2007 také Národní banka, která vydává pamětní mince s ptákem roku. Dvě oblasti v Bělorusku si s pomocí APB vybrali svého oficiálního ptáka.

APB má 2000 členů, 200 školních klubů „Okřídlená hlídka“, 14 místních poboček a 2 oblastní oddělení. Brestské oddělení instalovalo umělé hnízdní podložky pro čápy bílé jako náhradu za sloupy elektrického vedení. APB vydává pro své členy dvakrát ročně populárně vědecký časopis „Ptáci a my“ a od r. 1998 vědecký sborník „Subbuteo“, který je jediným zoologickým periodikem v Bělorusku.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

APB was established practically 30 years ago. Since 2005 it is a Partner of BirdLife International. APB has 15 staff and significant achievements in species and sites conservation, habitat restoration, involvement of public in conservation work.

POROVNÁNÍ MIGRAČNÍCH CEST A ZIMOVÍŠŤ MOTÁKA LUŽNÍHO (*CIRCUS PYGARGUS*) V ZÁPADNÍM A VÝCHODNÍM BĚLORUSKU

Comparison of flight ways and wintering grounds of the Montagu`s harriers (*Circus pygargus*) from Western and Eastern Belarus on the base of data from satellite transmitters

Dzmitry VINČEUSKI

harrier@tut.by

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

V několika posledních letech nabývá stále na větší popularitě sledování průběhu migrace, zimování a hnízdění různých druhů ptáků pomocí satelitních vysílačů. Tato metoda je stále více využívána zejména proto, že došlo ke zmenšení rozměrů a snížení hmotnosti vysílačů, takže jsou využitelné pro stále větší množství druhů. V Bělorusku byly podobné výzkumy zahájeny v r. 2007, kdy byly díky spolupráci s kolegy z nadace Werkgroep Grauwe Kiekendief (Holandsko) umístěny první dva vysílače na 2 motáky lužní (*Circus pygargus*). Některé výsledky tohoto výzkumu byly již publikovány (Vincheuski et al. 2008).

Pro všechny ptáky jsou používány vysílače PTT-100, které vyrábí americká společnost Microwave Telemetry, Inc. (<http://microwavetelemetry.com/>). Vysílač tohoto typu včetně teflonové pásky, lepidla a kovového upínání neváží víc než 14 g, což znamená 4–5 % váhy dospělého motáka lužního, takže by neměl ovlivňovat normální chování ptáka.

V letech 2007–2008 jsme pracovali v západním Bělorusku nedaleko od hranic s Polskem. V r. 2007 dostali vysílačku dospělá samice a mladý samec (v Hrodenské oblasti), v r. 2008 2 ad. a 1 juv. samice a 1 ad. samec (Hrodenský a Brestský region Hrodenské oblasti). V roce 2014 projekt pokračoval ve východním Bělorusku u hranic s Ruskem, kde dostali vysílače 3 ad. samci a 2 ad. samice (Kryučanský region Mohylevské oblasti). Všichni ptáci byli chyceni buď na hnízdech (mláďata), nebo na konci hnízdního období.

V příspěvku budou diskutovány zvláštnosti i společné rysy v migraci a zimovištích motáků lužních ze západního a východního Běloruska, dále rozdíly mezi mladými a dospělými ptáky a mezi samci a samicemi.

Autor je velmi vděčný kolegům a organizacím, bez nichž by se projekt nemohl uskutečnit. Jsou to: Ben Koks, Almut Schlaich, Chris Trierweiler, Raymond Klaassen i Eric Visser a organizace Werkgroep Grauwe Kiekendief, WWF-Deutschland, WWF-Netherlands, Deutsche Bundesstiftung Umwelt,

Pohyb tří běloruských ptáků, stejně jako dalších motáků lužních, kteří byli označeni vysílači v jiných evropských zemích, je nyní možné sledovat na stránkách:

<http://werkgroepgrauwekiekendief.nl/index.php?id=201&action=satelliet/2015/WGKsatelliet2015-Home>.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

In 2007–2008 we tagged by satellite transmitters 6 Montagu`s harriers (3 females, 2 juv. and 1 male) from Western Belarus and 5 birds (3 females and 2 males) in 2014 from Eastern Belarus. We discuss differences in flight ways and winter grounds of that birds as well as between females/males and juveniles.

PREDÁTOŘI PTAČÍCH HNÍZD – STAV POZNÁNÍ PO 10 LETECH VÝZKUMU

Nest predators – knowledge after 10-year research

Karel WEIDINGER

*Katedra zoologie a ornitologická laboratoř, PrF UP, 17. listopadu 50, 771 46 Olomouc,
weiding@prfnw.upol.cz*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Vývoj a dostupnost monitorovací techniky dnes umožňuje studium dříve neuchopitelných aspektů hnízdní biologie ptáků, jakým je např. druhově specifická hnízdní predace. Jednoznačným určením osudu hnízd a identifikací predátorů bylo odstraněno nejvýznamnější interpretační omezení starších studií hnízdní úspěšnosti, neboť právě predace limituje hnízdní úspěšnost většiny ptačích druhů. Změny v populačních trendech ptáků jsou často vysvětlovány změnami hnízdního prostředí, přičemž jedním ze zprostředkujících mechanismů může být změna početnosti a/nebo druhového složení hnízdních predátorů. Navzdory tomu je kvantitativních studií druhově specifické hnízdní predace dosud překvapivě málo, což platí i pro území ČR.

V příspěvku bude představen souhrn dosavadních výsledků identifikace hnízdních predátorů, získaný pomocí kontinuálního videozáznamu na území východních Čech a střední Moravy. V letech 2002–2015 bylo zdokumentováno celkem >530 predáčnických událostí na >500 nedutinových hnízdech pěvců, způsobených 34 druhy predátorů. Relativní význam různých druhů a skupin hnízdních predátorů bude hodnocen vzhledem k biotopu (les, rozptýlená zeleň, pole, intravilán), druhu kořisti, umístění a typu hnízda.

Obecné závěry jsou dva: 1) očekávání vycházející z obecného přesvědčení o významu určitých skupin predátorů se často nenaplní, zatímco jiné, méně tradiční druhy, mohou být místně i obecně dominantní; 2) identitu predátorů nelze „kvalifikovaně odhadovat“ podle stavu predovaných hnízd a výskytu potenciálních predátorů na lokalitě.

(Podpořeno grantem Univerzity Palackého IGA PrF_2015_011).

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

Presented will be an overview of nest predators identified by means of continuous video-recording at open passerine nests in various habitats of the Czech Republic in 2002–2015. In total, >530 predation events at >500 open passerine nests, caused by 34 predator species, were documented. Relative importance of different predators will be evaluated with respect to habitat, prey species, nest location and nest type.

(Supported by funding from Palacky University IGA PrF_2015_011)

VÝSLEDKY MAPOVÁNÍ HNÍZDIŠŤ ČEJEK 2012–2015 A VYUŽITÍ DAT PRO OCHRANU DRUHU

Results of the mapping of Northern Lapwing breeding sites during 2012–2015 and its use for the protection of the species

Václav Zámečník^{1,3}, Vojtěch Kubelka² a Miroslav Šálek³

¹ *Česká společnost ornitologická, Na Bělidle 252/34, CZ-150 00, Praha 5 Smíchov,
zamecnik@birdlife.cz*

² *Přírodovědecká fakulta UK, katedra ekologie, Viničná 7, CZ-128 44, Praha 2;*

³ *Fakulta životního prostředí ČZU v Praze, katedra ekologie, Kamýcká 129, CZ-165 21
Praha 6*

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Přestože je čejka chocholátá dosud naším nejběžnějším bahňákem, v posledních desetiletích zaznamenala prudký pokles početnosti (od roku 1982 do roku 2014 o více než 80 %) a z některých oblastí už prakticky vymizela. Proto vznikl v roce 2012 speciální modul pro mapování hnízdního výskytu čejky chocholáté v rámci faunistické databáze ČSO s cílem získat co nejvíce dat o aktuálních hnízdištích tohoto druhu u nás a na jejich základě vybrat vhodné lokality na ochranu tohoto druhu. Mapovatelům bylo doporučeno navštívit hnízdiště třikrát během hnízdního období (I. kladení vajec, II. líhnutí kuřat/náhradní hnízdění a III. líhnutí kuřat z náhradních snůšek).

Celkem bylo do databáze od roku 2012 do roku 2015 vloženo více než 3500 pozorování z přibližně 1200 lokalit. Do mapování se zapojilo více než 220 dobrovolníků. Dosud zpracovaná data ukazují, že čejky chocholáté upřednostňují hnízdiště s přítomností vody nebo vlhkých mělkých depresí na úkor suchých stanovišť. Kolem 70 % zaznamenaných hnízdišť bylo mapovateli popsáno jako alespoň částečně podmáčených. Počty odhadovaných hnízd současně potvrzují, že čejky chocholáté na vlhkých stanovištích vytvářejí větší kolonie s průměrem 3 hnízd oproti 2,3 hnízd na suchých lokalitách. Data rovněž dokládají, že čejky se vrací na stejná stanoviště – více než 90 % hnízdišť se známou historií byla podle mapovatelů obsazovaná každoročně nebo pravidelně. Také v tomto případě převažují podmáčená pole, která představovala přibližně 75 % pravidelně obsazovaných hnízdišť.

Získaná data byla použita při výběru vhodných lokalit do nového agro-environmentálního opatření na ochranu hnízdišť čejky chocholáté na orné půdě. Lokality vhodné pro zařazení byly navrženy na základě tří hlavních podmínek – minimálního počtu hnízdících ptáků, pravidelnosti výskytu a přítomnosti vody na hnízdišti.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATION

In the Czech Republic, Northern Lapwing is facing strong decline in numbers – from 1982 till 2014 by more than 80%. That's why in 2012 the Czech Society for Ornithology decided to establish special database with aim to obtain actual data about Lapwing breeding sites. Totally, more than 3500 observations were inserted into the database from 2012 till 2015 from around 1200 localities. Data shows that Lapwings prefer fields with presence of water or wet shallow depressions at the expense of dry flat fields. More than 90% of breeding sites with known history were occupied regularly, around 75% of regularly occupied breeding sites were waterlogged fields. Data were used for selection of breeding sites suitable for protection of this species through the focused agrienvironmental scheme.

MENU SÝCE ROUSNÉHO ANEB „NABÍDKA URČUJE POPTÁVKU“

Menu of Tengmalm's owl – „supply determines demand“

Markéta ZÁRYBNICKÁ, Jiří ŠINDELÁŘ, Petr KUBIZNÁK

Fakulta životního prostředí, Česká zemědělská univerzita v Praze, Kamýcká 129, Praha 6, zarybnicka.marketa@seznam.cz, jisin@email.cz, kubiznak.petr@gmail.com

ABSTRAKT – PŘEDNÁŠKA

Potrava dravců a sov, včetně sýce rousného (*Aegolius funereus*), je ovlivněna strukturou a početností potravní nabídky, která je v čase a prostoru proměnlivá.

V tomto příspěvku prezentujeme složení potravy sýce rousného v ČR a ve Finsku s důrazem na kvantitativní zastoupení jednotlivých složek kořisti. Ukazujeme, že sovy v severní Evropě loví především hraboše (*Microtus* sp. a *Myodes* sp.), rejsky (*Sorex* sp.) a ptáky, zatímco ve střední Evropě je jejich potrava obohacena o další druhy, zejména myšice (*Apodemus* sp.). Počet ulovených kořistí je významně ovlivněn jejich druhovým složením. Současně porovnáváme dvě metody používané pro kvantitativní a kvalitativní hodnocení potravy sov (tj. kamerové monitorování kořistí přinesených do hnízda a analýza zbytků potravy), jejich výhody a nevýhody.

ABSTRACT – ORAL PRESENTATIONS

We show the relationship between food availability and diet composition of Finnish and Czech Tengmalm's owls (*Aegolius funereus*). Simultaneously, we present two methods – camera recordings and pellet analysis – to assess the diet composition of owls.

REJSTŘÍK AUTORŮ

ADAM, Matyáš	35	MUSIL, Petr	29, 30, 35, 36
BÁRTA, František	11	MUSILOVÁ, Zuzana	29, 30, 36
BEJČEK, Vladimír	12	NICKE, Michał	19
BENSCH, Staffan	25	NITARSKI, Krzysztof	19
BERGMANN, Pavel	13	PACLÍK, Martin	31
BERKA, Petr	16	PEŘINA, Vlastimil	32
BERLIK, Łukasz	14	PEŠKE, Luboš	28, 33
BERMEJO, Ana	25	PETRUSKOVÁ, Tereza	34
BRINKE, Tomáš	34	PIETROWIAK, Jacek	19
CEPÁK, Jaroslav	15, 43	PODHRÁZSKÝ, Michal	35
ČAMLÍK, Gašpar	16	POLÁKOVÁ, Klára	29, 36
ČERNÝ, Martin	17	PRAUS, Libor	37
DE LA PUENTE, Javier	25	PROCHÁZKA, Petr	25
DIVIŠ, Tomáš	10, 18	REIF, Jiří	38, 43
DOLATA, Paweł T.	19	ROMPORTL, Dušan	30
DUSÍK, Miroslav	20, 21	ŘEPA, Pavel	39
EL-ARABANY, Naglaa	25	SAMUSENKA, Irina	40
FLOUSEK, Jiří	22	SKRZYPCZAK, Bartosz	19
FUCHS, Roman	23	SLÁDEČEK, Martin	27
HAHN, Steffen	25	ŠÁLEK, Miroslav	27, 41, 49
HANSSON, Bengt	25	ŠINDELÁŘ, Jiří	50
HAVLÍČEK, Jan	23	ŠKORPÍKOVÁ, Vlasta	16
HLAVÁČ, Václav	24	ŠŤASTNÝ, Karel	12, 42
HONZA, Marcel	25	TARKA, Maja	25
ILIEVA, Mihaela	25	TELENSKÝ, Tomáš	43
JELÍNEK, Miroslav	43	TYLLER, Zdeněk	31, 44
KAŇUCH, Peter	26	VACÍK, Roman	45
KLVAŇA, Petr	43	VINČEUSKI, Alexandre	46
KOČICOVÁ, Pavlína	36	VINČEUSKI, Dzmitry	47
KOLEČEK, Jaroslav	25	VLČEK, Jiří	33
KRIŠTÍN, Anton	26	WEIDINGER, Karel	48
KUBELKA, Vojtěch	27, 49	ZÁMEČNÍK, Václav	49
KUBIZŇÁK, Petr	50	ZÁRYBNICKÁ, Markéta	50
LITERÁK, Ivan	28	ZÁVORA, Jaroslav	35
MALÍKOVÁ, Hana	36	ZEHTINDJIEV, Pavel	25
MATUŠÍK, Hynek	28	ZOUHAR, Jan	30

SEZNAM PŘIHLÁŠENÝCH ÚČASTNÍKŮ

Bárta	František	Syrovátka
Bejček	Vladimír	Praha
Bejček	Karel	Hradec Králové
Bělka	Tomáš	Častolovice
Bergmann	Pavel	Praha
Berlik	Lukasz	Opole (PL)
Brinke	Tomáš	Praha
Cepák	Jaroslav	Praha
Cibulka	Václav	Chrudim
Čamlík	Gašpar	Vracov
Černý	Martin	Praha
Česák	Jiří	Ráby
Diviš	Tomáš	Olešnice
Dobruská	Gabriela	Praha
Dolata	Pawel T.	Ostrów Wielkopolski (PL)
Dusík	Miroslav	Jablonné n. Orł.
Fejfar	Martin	Praha
Flousek	Jiří	Vrchlabí
Havlíček	Jan	České Budějovice
Hellinger	Roman	Vestec
Hlaváč	Václav	Havlíčkův Brod
Hnízdil	Michal	Praha
Horal	David	Brno
Hošková	Lucie	Praha
Chaloupka	Miloš	České Budějovice
Janoušek	Milan	Svitavy
Kadava	Lukáš	Žiželice
Kafka	Petr	Červený Kostelec
Kania	Włodzimierz	Kalisz (PL)
Kodet	Vojtěch	Jihlava
Kodetová	Dana	Jihlava
Koleček	Jaroslav	Brno
Kowalska	Aleksandra	Opole (PL)
Křištín	Anton	Zvolen (SK)
Kubelka	Vojtěch	České Budějovice
Kubizňák	Petr	Dvůr Králové nad Labem
Kubová	Jana	Mokošín
Literák	Ivan	Brno
Mach	Jiří	Svitavy
Mrlík	Vojtěch	Náměšť nad Oslavou
Musil	Petr	Praha
Musilová	Zuzana	Praha
Niedbała	Dawid	Mosina (PL)
Paclík	Martin	Dolany
Peřina	Vlastimil	Pardubice
Peške	Lubomír	Praha
Petrilák	Luděk	Jilemnice
Petrusková	Tereza	Praha

Pohrázský	Michal	Kadaň
Poláková	Klára	Praha
Praus	Libor	Hradec Králové
Prokopová	Milena	Tachov
Pudil	Martin	Liberec
Regner	Aleš	Studnice
Reif	Jiří	Olomouc
Řepa	Pavel	Tachov
Samusenka	Iryna	Minsk (BY)
Sedláček	Jindřich	Praha
Schwarz	Tibor	Pardubice
Slabeyová	Kateřina	Praha
Sládeček	Jiří	Praha
Sládečková	??	Praha
Šálek	Miroslav	Praha
Šebestian	Jiří	Písek
Šindelář	Jiří	Libčice nad Vltavou
Škorpilová	Jana	Praha
Šťastný	Karel	Praha
Telenský	Tomáš	Brno
Tyller	Zdeněk	Voleč, Lázně Bohdaneč
Vacík	Roman	Plzeň
Vaněk	Jaroslav	Jaroměř
Vermouzek	Zdeněk	Praha
Viktora	Lukáš	Praha
Vinčeuski	Dzmitry	Hrodna (BY)
Vinčeuski	Alaksandr	Minsk (BY)
Voříšek	Petr	Praha
Vránová	Světlana	Pardubice
Weidinger	Karel	Luže
Zámečník	Václav	Praha
Zárybnická	Markéta	Velké Přílepy

Vránová S. (ed.), 2015: Metody a výsledky výzkumu ptačích populací VI. Sborník abstraktů z celostátní ornitologické konference ke 40. výročí založení Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při VČM Pardubice 16.–18.10. 2015.

Vydala: Východočeská pobočka České společnosti ornitologické při VČM Pardubice, 2015

Neprošlo jazykovou úpravou.

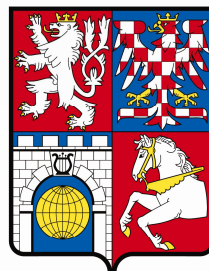
Počet stran: 54

Naklad: 200 výtisků

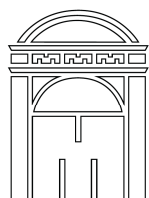
Tisk a vazba V2: PRINT-SHOP.cz

POŘADATELÉ DĚKUJÍ NÁSLEDUJÍCÍM SPOLUPOŘADATELŮM
A PARTNERŮM, KTERÍ PŘISPĚLI K ÚSPĚCHU KONFERENCE:

LESYČR

PARDUBICKÝ KRAJ

**VÝCHODOČESKÉ
MUZEUM
V PARDUBICÍCH**

**AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY**

Tomáš DIVIŠ

**SWAROVSKI
OPTIK**

Tomáš BĚLKA

**Zámek
Pardubice**